De Laar Oost goed in het groen

ontwerpprincipes openbare ruimte

GEMEENTE Arnhem

inhoud

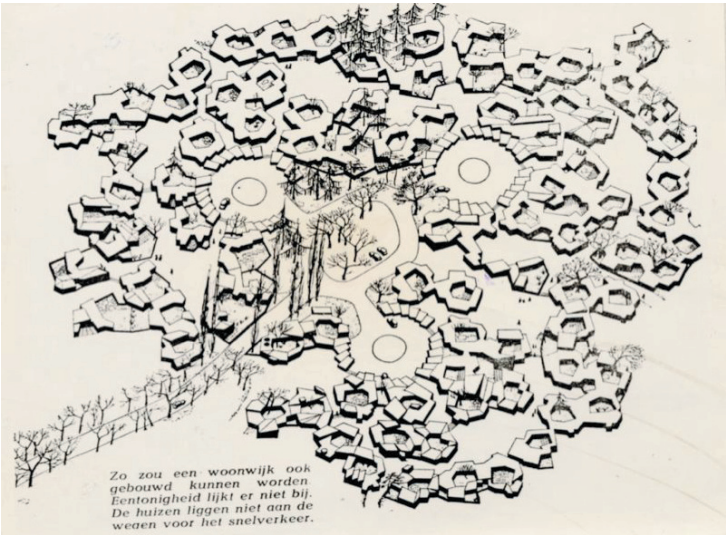

Stedenbouwkundig concept voor de wijk de Laar

Inleiding
leeswijzer

1 **landschappelijke analyse** 6
1.1 locatie 7
1.2 historie 8
1.3 gemorfologie 10
1.4 bodem 11

2 **stedenbouwkundige hoofdopzet** 12
2.1 bebouwing en voorzieningen 15
2.2 groenstructuur/ boomstructuur 16
2.3 functies groen 18
2.4 ecologische hoofdlijnen 19
2.5 water en oevers 20
2.6 waterstructuur 21

3 **visie** (kwaliteiten, knelpunten, oplossingsrichtingen) 24
3.1 hoofddoelstelling 25
3.2 kwaliteiten en knelpunten 26
3.3 kwaliteitsverbetering 28
3.4 oplossingsrichtingen 30
3.5 verkeer 33
3.6 afval 35

4 uitwerkingen: **profielen** 37
Randweg 39
Limburgsingel 40
Venlosingel 41
Zeelandsingel 43
Kroonse Wal 44
Bingelrade park 45
groene randen 46
doorgaande groene route 51

Tijdens BGB wordt gebruik gemaakt van de bijlage die gekoppeld is aan dit profielboek.
Deze bijlage is als een los document opgemaakt.

Inhoud bijlage
knelpunten en oplossingsrichtingen voor:
Randweg
Limburgsingel
Venlosingel
Zeelandsingel
Kroonse Wal
Bingelrade park
groene randen
doorgaande groene route

* beplantingslijst
* spelen
* beheerklassen
* technische details
* meubilair

inleiding

In de Arnhemse wijken spelen veel ontwikkel- en onderhoudsprojecten. Deze projecten beïnvloeden de beeldkwaliteit en de samenhang van de openbare ruimte.
Om te voorkomen dat ingrepen als incidenten wordt aangepakt en de beeldkwaliteit verslechtert of de buitenruimte haar samenhang verliest, is het instrument profielboek samengesteld.
Het biedt een handvat bij diverse projecten en onderhoudswerkzaamheden zodat de samenhang, kwaliteit en identiteit van de openbare ruimte gewaarborgd wordt.
Alle wijken in Arnhem zijn anders, hetgeen betekent dat ook alle profielboeken anders zijn. Vormgeving en inhoud zijn maatwerk voor de betreffende wijk.

Dit profielboek is opgesteld in opdracht van sector Regie door de afdeling S&L, waarbij de beleidsvelden van de sector Regie, sector Onderhoud, afdeling Stedenbouw en Landschap en de afdeling Verkeer hun input hebben geleverd. Het is opgesteld in de definitiefase van het project BGB De Laar Oost, zodat dit bij de uitwerking van de benodigde (onderhouds)maatregelen richting gevend kan zijn.

Het profielboek geeft een samenvatting van bestaand beleid vanuit alle betrokken disciplines en vertaalt dit naar een visie voor specifiek deze wijk. Het vormt het kader voor maatregelen die getroffen gaan worden in het project BGB De Laar Oost en voor toekomstige ingrepen en onderhoudsmaatregelen die vanuit de verschillende disciplines in de jaren na BGB worden uitgevoerd.
De uiteindelijke maatregelen worden vorm gegeven in de ontwerpfase (VO en DO) en geborgd in beheerplannen die opgesteld zijn en worden door de afdeling Beheer.

Het profielboek is een document waarin de kenmerkende elementen van de openbare ruimte van de wijk zijn geïnventariseerd en het beschrijft de “huisstijl” die in de wijk wordt nagestreefd.

In het document staat beschreven welke structuren en karakteristieken belangrijk zijn voor de identiteit van de wijk.
Dit zijn bijvoorbeeld belangrijke lanen, kenmerkende elementen, beplantingstypen en het materiaalgebruik.

Specifiek dient het profielboek de volgende doelen:
- Het geeft richting aan ontwerpafwegingen en zorgt ervoor dat deze consequent gemaakt kunnen worden.
- Het biedt een structureel kader voor te nemen maatregelen waardoor eenduidigheid en continuïteit in de openbare ruimte wordt bereikt.
- Het is uitgangspunt voor materialisatie en structuur bij ontwikkel- en onderhoudsprojecten.
- Door de consequente en eenduidige ontwerpkeuzes vereenvoudigd het de communicatie met bewoners.
- Het vormt een handvat voor de beheerder die na realisatie van een project weer verder gaat met het beheer van de wijk.

Dit profielboek is samengesteld met informatie uit:

* Groenplan Arnhem SO en SB 2004-2007/2015
* Welstandbeleid De Laar gemeente Arnhem april 2003
* Bestemmingsplan de Laar 2007 SO
* Profielenboek De Laar West SB mei 2007
* afbeeldingen uit presentatie bloemkoolwijken - bureau Middelkoop Haarlem
* Waterplan Arnhem
* foto’s S en L
* aanvullende informatie van diverse diensten

leeswijzer

Hoofdstuk 1 geeft een landschappelijke analyse van de locatie en schetst de landschappelijke onderlegger waarop de wijk is ontstaan.
Hoofdstuk 2 gaat in op de stedenbouwkundige hoofdopzet. Een aantal belangrijke onderdelen zijn in aparte analysekaarten weergegeven.

Hoofdstuk 1 en 2 vormen samen de analyse van de wijk. In groene tekstkaders worden hier visies op hoofdlijnen aan gekoppeld.

Hoofdstuk 3 geeft een visie op de openbare ruimte naar aanleiding van de visie op kwaliteiten en knelpunten. Daarbij worden tevens oplossingsrichtingen aangegeven. Tevens is de visie op de hoofdlijnen van Verkeer toegevoegd.

In hoofdstuk 4 worden een aantal belangrijke streefprofielen getoond.

Tot slot de losse bijlage:
Hier worden belangrijke (ruimtelijke) knelpunten benoemd en oplossingen aangedragen.
Tevens zijn er mogelijke uitwerkingen op detailniveau toegevoegd.
Deze bijlage worden gebruikt tijdens BGB.
Gedurende het project kunnen hierop aanvullingen gedaan worden.

1. landschappelijke analyse

1.1 locatie

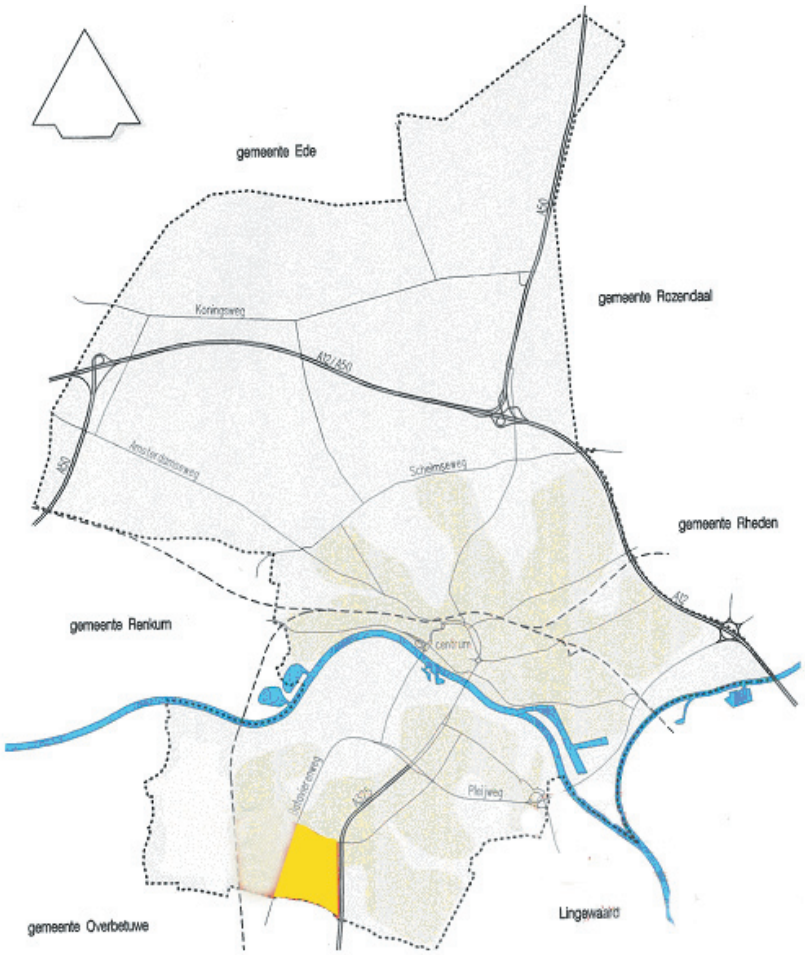

De Laar Oost ligt in Arnhem-zuid en vormt daar de grens met de gemeente Overbetuwe. Samen met De Laar West vormt het de wijk De Laar.
De Laar Oost wordt begrensd door Burgemeester Matsersingel in het noorden, de Nijmeegse weg in het oosten, De Rijkerswoerdse straat in het zuiden en de Batavierenweg in het westen.

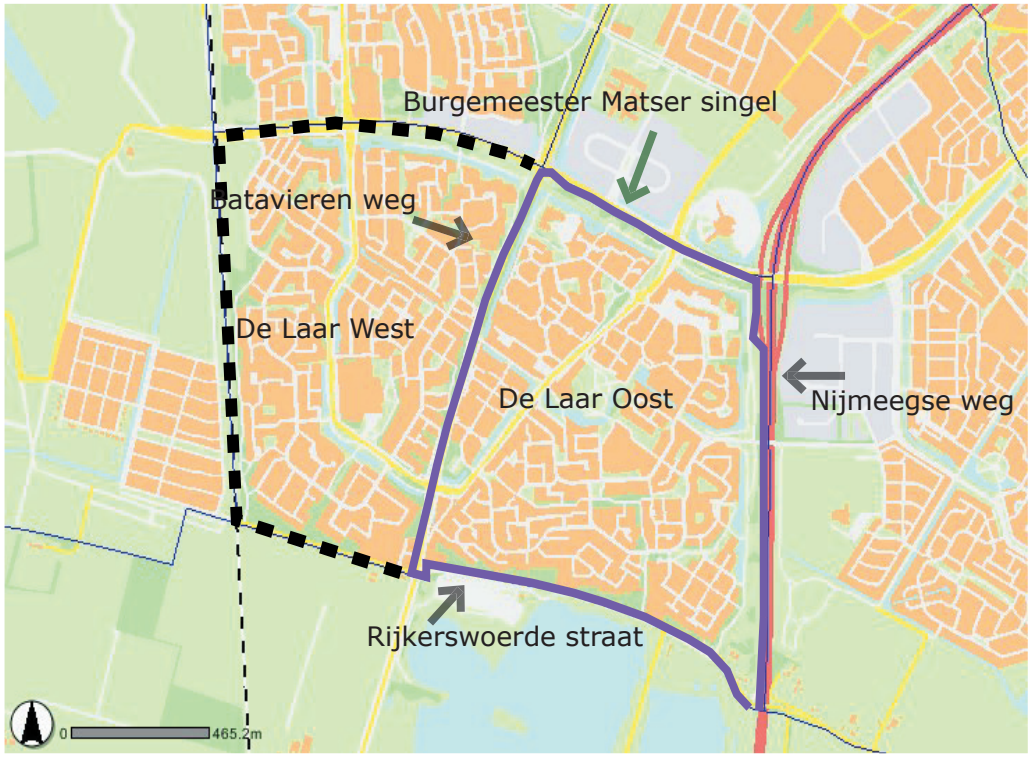

1.2 historie

Op de historische kaart is de Eldense Zeeg - Kroonse Wal (1) duidelijk zichtbaar. Het is een oud polderlint met de zeeg erlangs. In het stedenbouwkundig plan van de wijk is dit als structuurdrager opgenomen.

Andere historische wegen zijn de Randweg (2), de oude weg van Arnhem naar Nijmegen, en polderlint de Laar & de Rijkerswoerdse straat (3,5). Een aantal gebouwen zijn bewaard gebleven langs de oude linten, waaronder een herberg (4).
De sloten langs de oostkant van de Batavierenweg (ter hoogte van de Hoensbroekstraat) horen bij de oorspronkelijke sloten van het polderlint.
Van de rest van het oorspronkelijke landschap is niets bewaard gebleven.

Historische kaart verkend in 1865 en 1871, herzien in 1903

Rijkerswoerdse straat

oude Griftdijk en weg van Arnhem naar Nijmegen
nu: Randweg

Eldensche zeeg
nu: Kroonse wal

De Laar

herberg de Gouden Klomp
nu: cafe De Klomp

boerderij De Laar

grens huidige wijk De Laar Oost

ARNHEM 1900

ARNHEM 1990

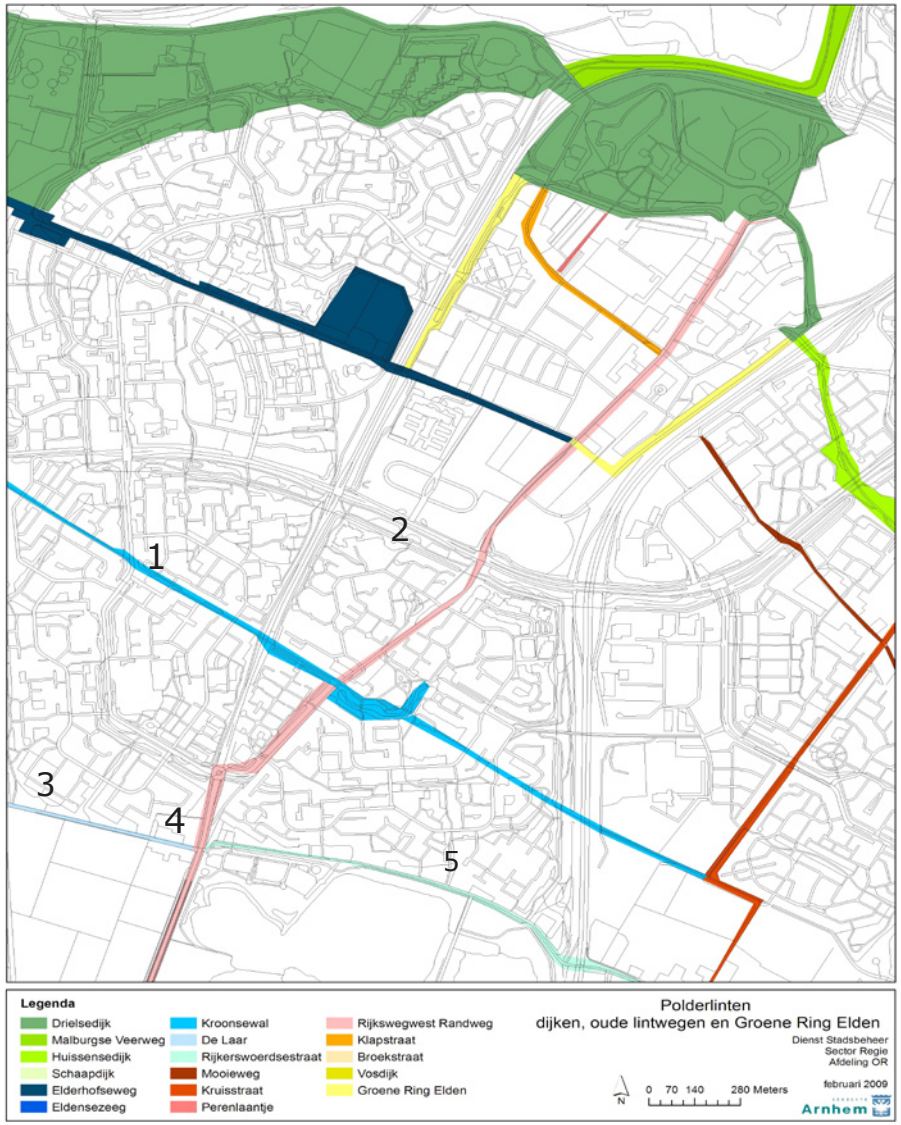

1. Kroonse Wal ofwel Eldensche Zeeg ofwel Eldensche Wal:
Dit was een oude Betuwse weg met een sloot er langs.

2. Randweg en Rijksweg West:
Oude verbindingsweg tussen Arnhem en Nijmegen
In de zeventiende eeuw werd de Grift gegraven.
Deze deed dienst als trekvaart. Op oude kaarten wordt de weg de Griftdijk genoemd.
De Grift werd in de negentiende eeuw grotendeels gedempt.
Er is nog een restantje zichtbaar in het zuidelijke puntje van de Randweg.

3. De Laar of De Laarstraat:
Landweggetje, evenwijdig aan de huidige gemeentegrens in het zuiden dat leidde naar de boerderij De Laar ten westen van het spoor.
Deze boerderij is nu opgenomen in de wijk de Schuytgraaf.

4. Kruispunt De Laar en de oude weg Arnhem-Nijmegen:
Hier stond de herberg De Gouden Klomp, momenteel beter bekend als café De Klomp.

5. Rijkerswoerdestraat

hoofdlijn visie:
Door de historische elementen beter zichtbaar te maken en het karakter hiervan te versterken versterk je de (Arnhemse) identiteit van de wijk.
Veel van deze elementen zijn landschappelijk van aard. Dit betekent concreet: versterken van deze landschappelijke structuren d.m.v. groene middelen.

1.3 geomorfologie

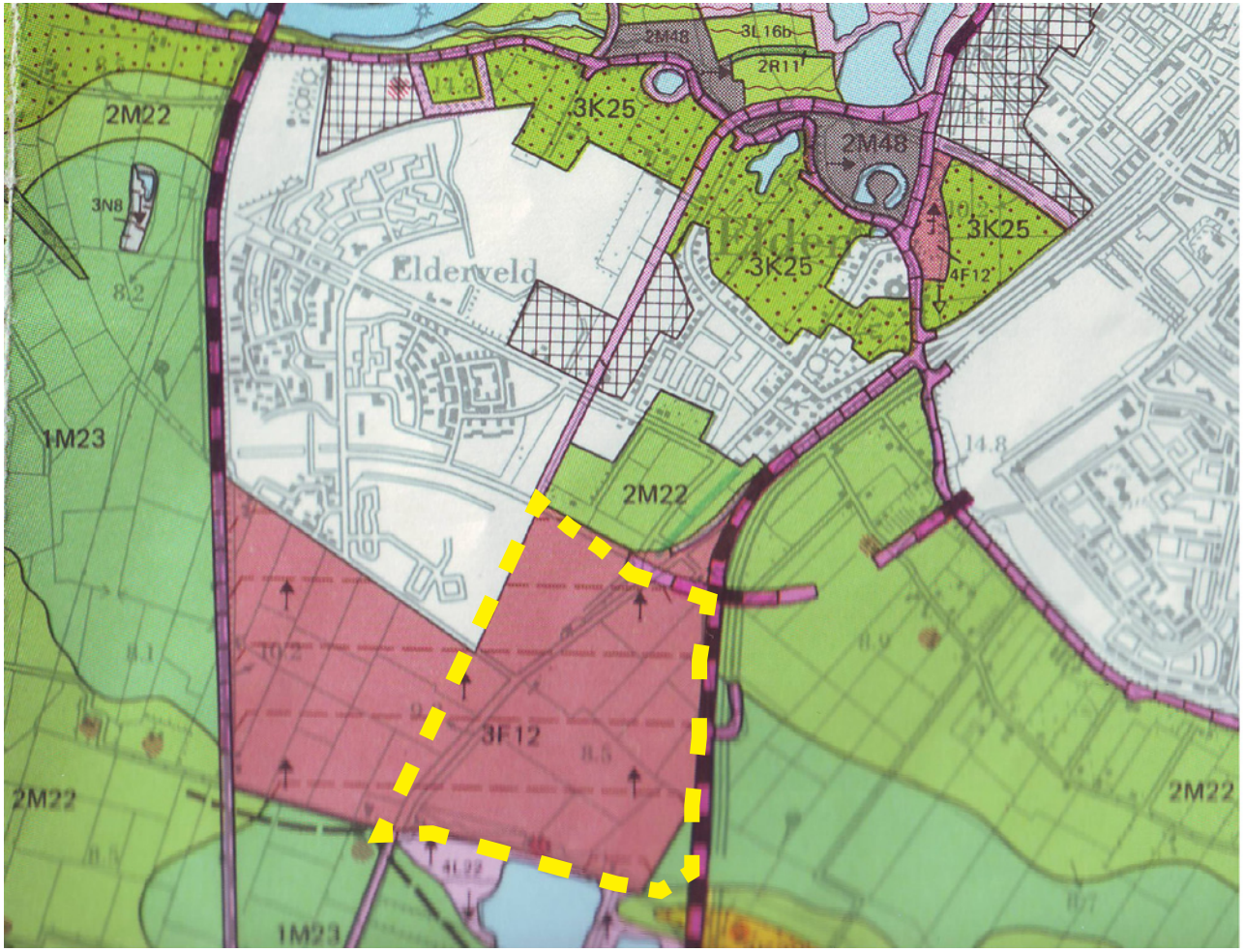

3F12
gedeeltelijk opgehoogd terrein

2M22
rivierkom en
oeverwalachtige vlakte

3K25
rivieroeverwal en
oeverwalachtige vlakte

2M48 vlakte ontstaan door afgra-
ving of afvlakking

1M23 rivierkomvlakte

dijk met hoogteverschil >5m.

dijk met hoogteverschil 1,5m-5m

dijk met hoogteverschil 0,5m-1,5m

grens De Laar Oost

1.4 bodem

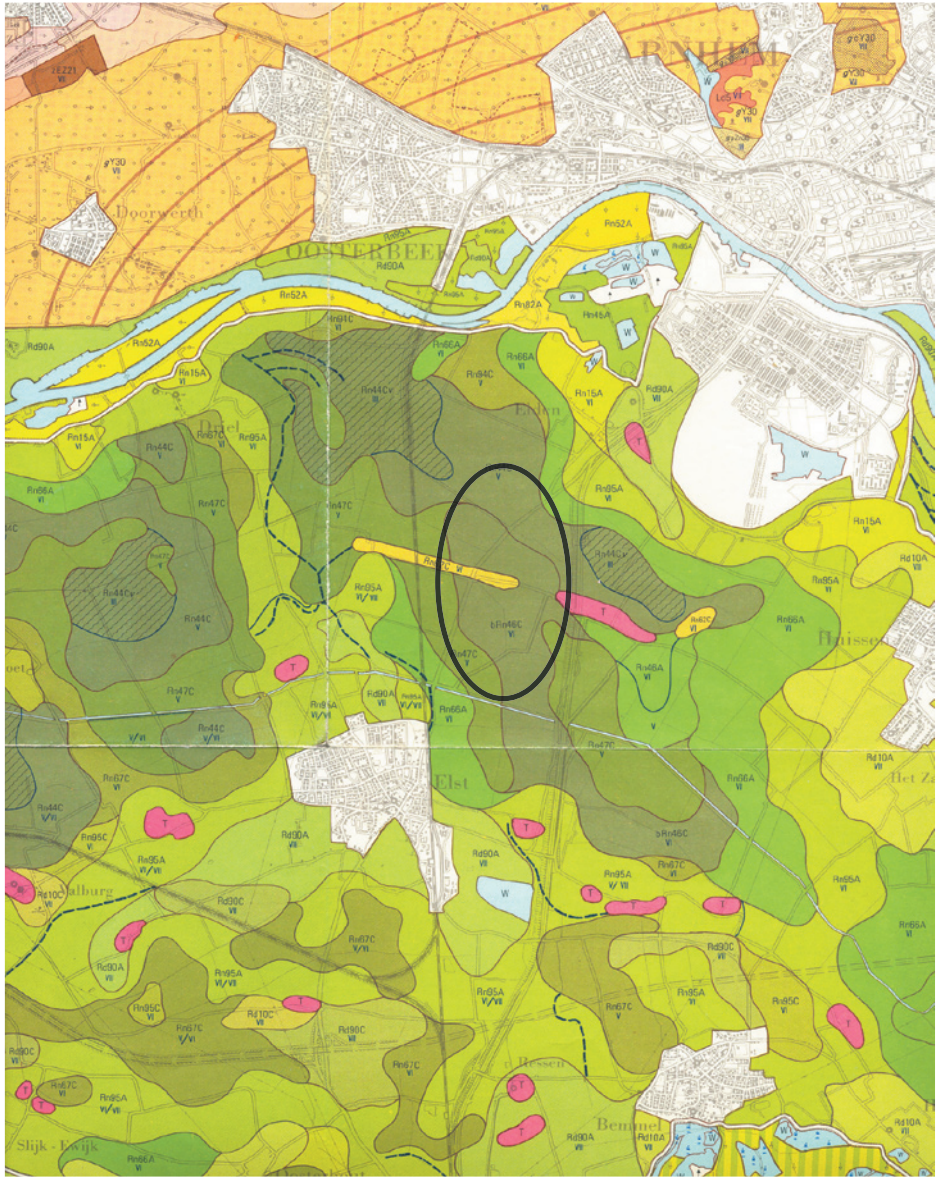

De Laar ligt in de van oorsprong natte komgronden van het rivierenlandschap van de Nederrijn. De ondergrond bestaat vooral uit rivierklei.
De grondwaterstand (grondwatertrap V) is wisselend, 40 tot 80 cm. beneden maaiveld en mede afhankelijk van het rivierpeil. De grondwaterstroming is vooral noord-zuidwest , richting De Linge.
Om te kunnen bouwen is het oorspronkelijke maaiveld voor de bouwlocaties van 8.1 tot 8.7 +NAP opgehoogd met ongeveer een meter zand.
Regenwater zakt goed door deze zandlaag maar kan vervolgens op de kleilaag stagneren en daar voor een schijngrondwaterspiegel zorgen.
Door bemaling via het gemaal aan de Drielsedijk wordt hier een peil van 7.50 +NAP aangehouden. Het regenwater en afvalwater worden gescheiden afgevoerd.

hoofdlijn visie:
Bij het combineren van de bodemkaart en de geomorfologische kaart ten opzichte van de huidige topografische kaart kan je afleiden dat de ligging in de komgronden met rivierklei nauwelijks meer af te lezen is in de huidige stadswijk De Laar Oost. In de groengebieden ligt nog de oorspronkelijke klei.
Het is wenselijk om zoveel mogelijk gebiedseigen soorten te kiezen vooral voor de grote groenstructuren die het groene karakter van de wijk bepalen.
In de buitenranden die de overgang naar het landschap markeren is dit zeker gewenst.
Grondwater:
Het streven is naar een optimale kwaliteit van het grondwater en het voorkomen van wateroverlast door een te hoge grondwaterspiegel.

2. stedenbouwkundige opzet

De stedenbouwkundige, verantwoordelijk voor de opzet van de wijk, is Peter van Beek. Zijn eerste stedelijke plan is uit 1972. Het gebied lag toen voor een groot deel op grondgebied van gemeente Elst. Later is dit in zijn geheel bij de gemeente Arnhem gevoegd. De Laar-West is als eerste gebouwd en heeft een meer stedelijk karakter. De Laar-Oost heeft een groener karakter. De meeste woningen zijn in de tweede helft zeventiger jaren, eerste helft tachtiger jaren gebouwd. De totale oppervlakte van De Laar is ongeveer 218 hectare. Het totale aantal woningen (maart 2008) bedraagt ongeveer 5500.

Opzet
De wijk is introvert van opzet en wordt aan alle randen begrensd door een groengebied. Het groen dringt tevens door in de wijk. De Kroonse Wal vormt een belangrijke landschappelijke drager (oud lint) van het stedenbouwkundig plan. Deze wordt geaccentueerd d.m.v. groen, water en kunstwerken. In grote lijnen volgt de Kroonse Wal de loop van de Eldense Zeeg. Het water vormt een relict hiervan. Opvallend is het kronkelende verloop van de ontsluitingswegen door de wijk en de verkeersluwe woonbuurten. Vormgeving en maatvoering van de openbare ruimte, straten en verkavelingspatronen vertonen dan ook grote onderlinge overeenkomsten. Per wijkdeel zijn er verschillen. Een opvallend element is het Bingelradepark. Deze vormt als het ware het eindpunt van de Kroonse Wal. Ten zuidoosten van de Laar liggen de Rijkerswoerdse plassen, zomers een druk bezocht recreatiegebied.
Watergangen zijn van groot belang voor heel Arnhem-Zuid. Ze vormen de blauwe aders van dit stadsdeel. Ze zijn zowel ruimtelijk (beeld) als functioneel (ecologie, waterhuishouding en recreatie) van belang.

Bebouwing en voorzieningen
De wijk is kleinschalig opgezet. Woningen zijn veelal gegroepeerd rondom een pleintje of buurtgroen en liggen introvert in het groen. De achterkanten van de huizen zijn zoveel mogelijk naar het groen gericht. De wijk wordt om deze reden, en door de lussen in het wegenverloop, ook wel bloemkoolwijk genoemd.
De bebouwing verdunt naar de randen toe om de overgang naar het open landschap te verzachten. Er staat grotendeels laagbouw, geschakeld en als rij. Aan de zuidrand staan een klein aantal twee-onder-een-kap en vrijstaande woningen op een ruime verkaveling.
De Laar is een woonwijk met eigen voorzieningen. Scholen, sportcentrum en dienstencentrum liggen centraal in de wijk (langs de wijkontsluitingswegen). Langs de Kroonse Wal is een tweetal winkelcentra geconcentreerd. Ook ligt er gestapelde bouw langs deze as. Tevens is deze bouwvorm aanwezig aan de zuidwestrand van de wijk. In het noordoostelijk deel ligt nog de woonboulevard van Arnhem-Zuid.

Infrastructuur
De Batavierenweg verdeelt de wijk in Oost en West. Een snelle verbinding wordt gevormd door de wijkontsluitingswegen, de Brabantweg en de Randweg die als een lus door de wijken lopen. Daarnaast zijn er 3 buurtontsluitingswegen.
Voor fietsers en voetgangers is er het vrijliggend fietspad Kroonse wal die van het noordwesten naar het zuidoosten de wijkdelen verbindt.
De verschillende verkeersstromen worden zoveel mogelijk gescheiden. Woonbuurten zijn verkeersluw
Parkeren gebeurt vooral op eigen erf en op kleine parkeerterreintjes.

Groene structuur
De hoofdgroenstructuur in de wijk bestaat uit:
1 Brede groene randen van de wijk
2 Brede groene bermen langs hoofdwegen met laanbomen (Randweg)
3 de Kroonse wal
4 Groen en bomen langs buurtontsluitingswegen
5 het Bingelradepark vormt het hart
6 Langzaamverkeersroute zuidelijk deel

Dit structurele groen heeft een landschappelijk karakter.

Het groen tussen de wooneenheden vervult diverse functies en hoort meestal tot het flexibele groen.
Dit groen heeft een meer gecultiveerd karakter.

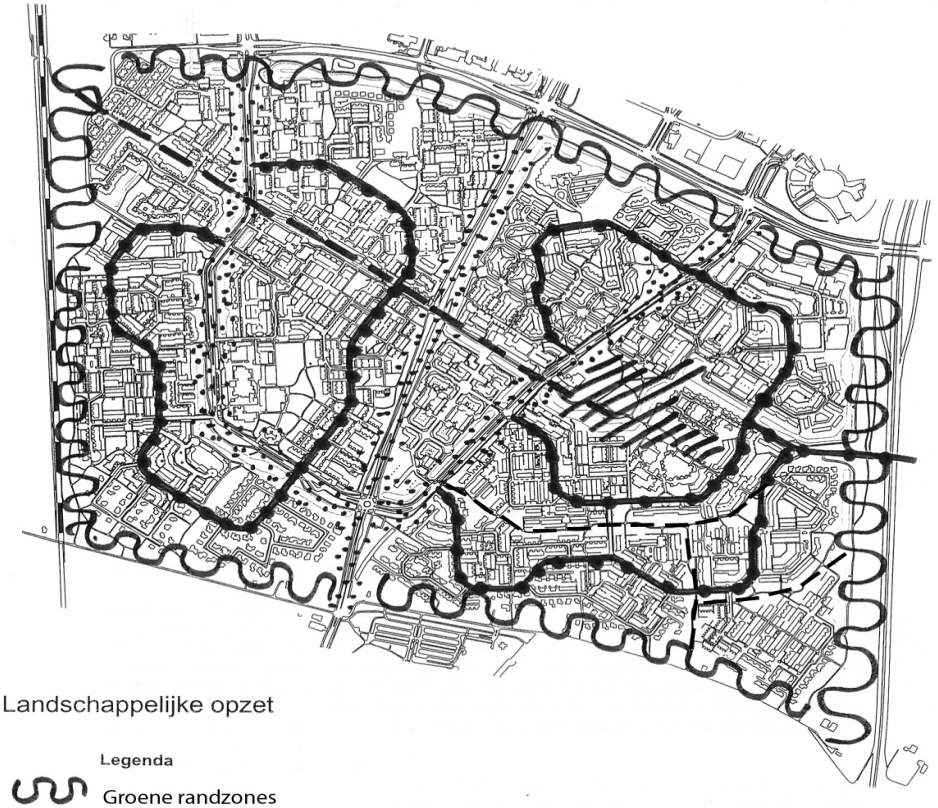

Landschappelijke opzet

Legenda
Groene randzones
Brede groene bermen
Groene langzaamverkeersroutes
Dubbele bomenrijen
Bingelradepark

Stedenbouwkundige principes van de wijk

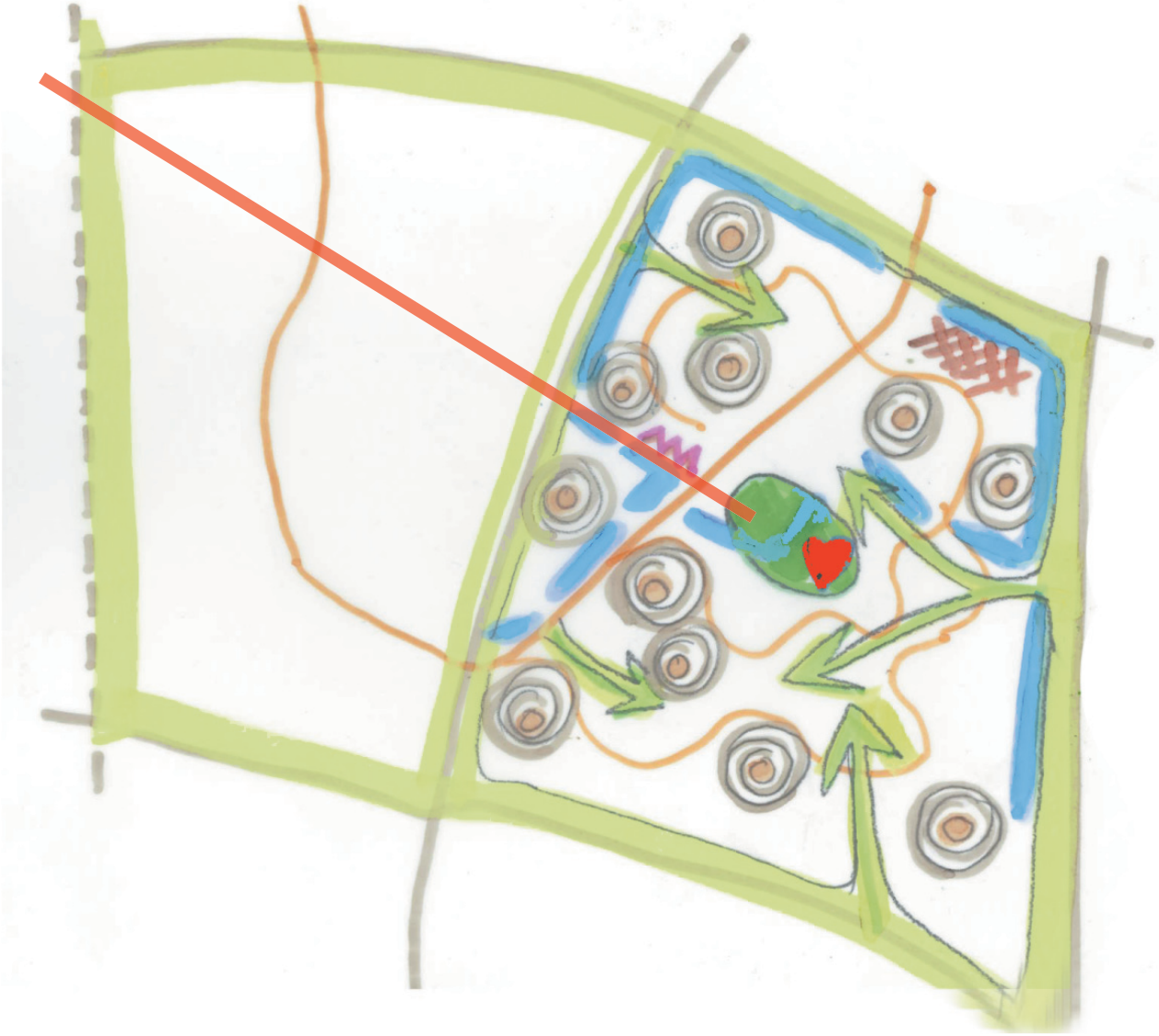

wijkontsluitingsweg

kronkelend verloop buurtontsluitingswegen

introvert karakter van de wijk door begrenzing randen met groengebied

structureel groen dringt door in de wijk

watergangen, als blauwe aders

Bingelradepark, groene hart van de wijk

introverte buurten, verkeersluw woningen gegroepeerd rond pleintje of groen

grootschalige detailhandel

voorzieningen langs Kroonse wal

Kroonse wal, historisch lint

2.1 bebouwing en voorzieningen

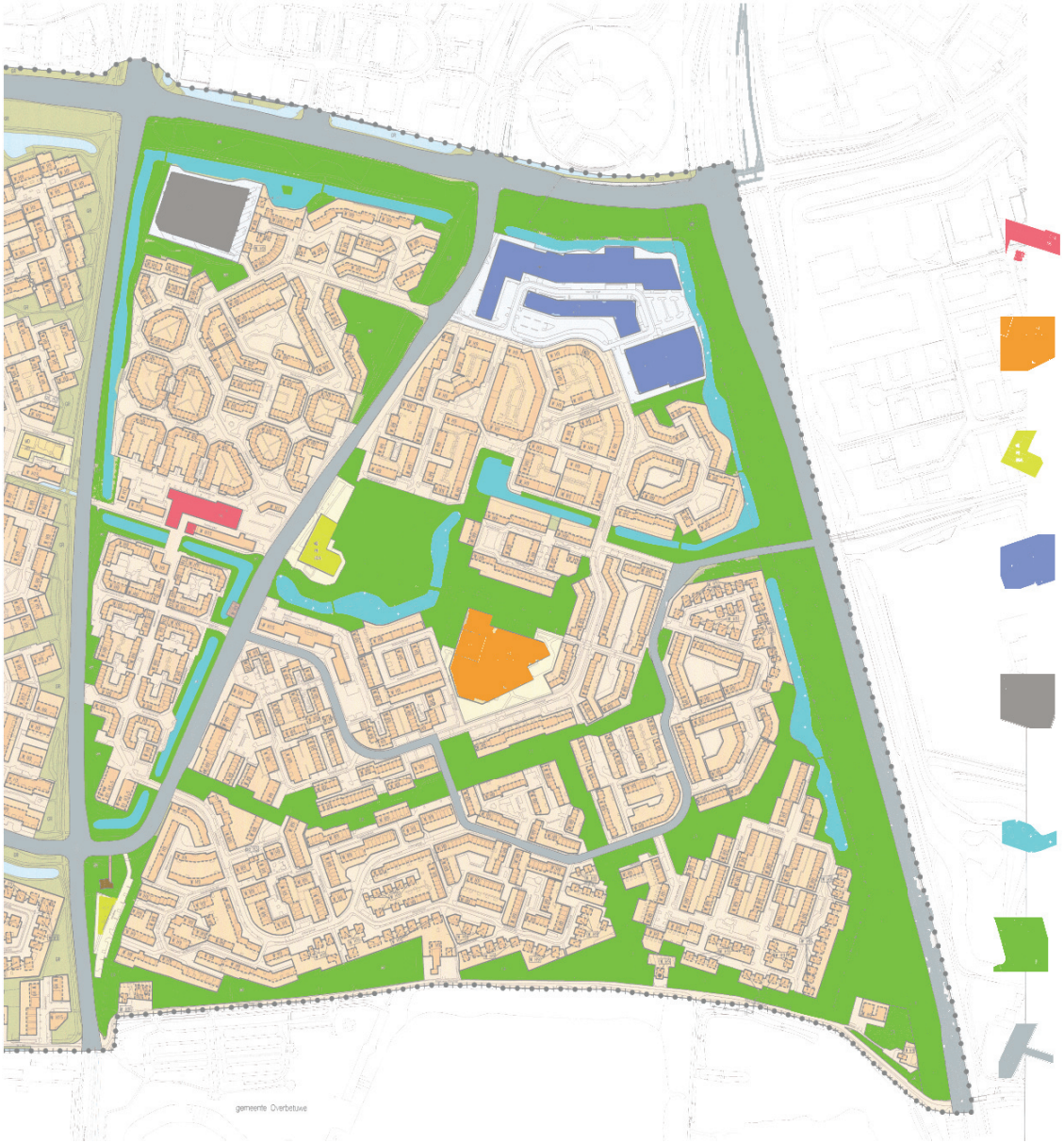

centrumfunctie/ winkels

basisscholen

maatschappelijke functie

grootschalige detailhandel

kantoren

water

groen

wegen

Extra toevoeging spelen (als voorziening) in relatie tot de openbare ruimte:

De nota Ruimte voor de jeugd is vastgesteld in het college.
In de nota wordt het belang van het spelen en ontmoeten in de openbare ruimte onderstreept.
De doelgroepen zijn kinderen van 0 - 6 jaar, 7 - 12 jaar en 12 - 25 jaar.
De gemeente streeft er naar om 300 m2 per hectare netto woongebied (= 3%) te reserveren voor speel- en ontmoetingsruimte (formeel en informeel).
Dit zijn dus niet alleen de speelplekken met speeltoestellen, waarbij speelcirkelkaart worden gehanteerd.
Dit zijn ook de 'veilig' bespeelbare informele speelplekken als trottoirs, pleinen, tuinen, enz.
Daarbij wordt het natuurlijk spelen zoveel mogelijk bevorderd.

2.2 boomstructuur/groenstructuur

cursief groengedrukt: visie uit groenplan

1. Burgemeester Matsersingel
gemengde beplanting
duurzaam 1e en 2e grootte
streven naar een hoofdboomsoort

2. Venlosingel
duurzaam 1e en 2e grootte
Platanus acerifolia- Gekandelaberd
omvormen naar passende boomsoort 2e grootte

3. Randweg
gemengde beplanting
duurzaam 1e en 2e grootte
achtertuinen:heestergroepen
voortuinen: grove struweelbeplanting verwijderen, openheid

4. Limburgsingel
duurzaam 1e en 2e grootte
voornamelijk Corylus colurna
verharding rond bomen verwijderen, inzaaien of inplanten
struweelbeplanting vervangen voor lage heestervakken of gazon

5. Batavierenweg
gemengde beplanting
1e , 2e en 3e grootte
berm: gefaseerd maaien
sierplantsoen (rozen) verwijderen
dunnen struweel langs fietspad en op kruispunten

groenstructuur

Structureel groen:

1. Wijkgroen
   landschappelijk karakter
   zichtlijnen openhouden
   dunnen bomen en heesters, vervangen waar nodig
   soortensamenstelling kritisch bekijken
   sferen en functies per gebied toekennen

2. Groene randen
2a randzone oost
   Jubileumpark, solitaire bomen en boomgroepen
   groepen populieren op oude geniedijk
   gras en kruidenvegetatie
   wandelpaden
   watergangen met rietkragen
2b randzone noord
   solitaire bomen en boomgroepen, half open boom
   laag en struweel als onderbegroeiing
   doorzichten naar bebouwing
   watergangen met rietkraag, gefaseerd gemaaid
   beleefbaar water
2c randzone zuid
   struweel met bomen
   brede doorzichten naar bebouwing
   ruime ingangen wijk, tevens doorgangen naar park Lingezegen

2d randzone west

3. Bingelradepark
   multifunctioneel park, hoofdfunctie recreatief gebruik
   centrumdeel intensief gebruikt en beheerd
   natuurlijke oevers (met rietkragen, deels open)

Flexibel groen:

4. Overig groen in de wijk, groen in de hoven
   en snippergroen
   Fijnere soorten, gecultiveerd karakter.

2.3 functies groen

Hoofdfuncties groen

- wandelen
- wandelen en verblijven (aan het water)
- verblijven en spelen
- kijkgroen, buffergroen
- spelen in groot groen 0-12 jr.

visie op ontwikkelmogelijkheden:

- *meer aandacht voor verblijffunctie*
- *wens voor herinrichting winkelgebied*
- *wens speelaanleiding*
- *eventueel verandering in beheer*

zoeken naar mogelijkheden voor hondenuit-laatstroken en loslaatplaatsen (beleid?)

2.4 ecologische hoofdlijnen

hoofdlijn visie:
In het groenplan Arnhem is (bijlage 1- blz. 177) een uitwerking op de visie ecologie opgenomen. De ecologische structuren in de wijk zijn van het type 'Natuurzone Stapsteen'. De woongebieden zijn van het type 'De Stenen stad'. Het zuiden van het plangebied sluit aan op de Overbetuwe, een 'Natuurkern'.

Via natuurzones en stapstenen komt de natuur uit de natuurkernen in de stad en omgekeerd. In de parken en groenzones lift de ecologie mee op het gebruik van deze openbare ruimtes.

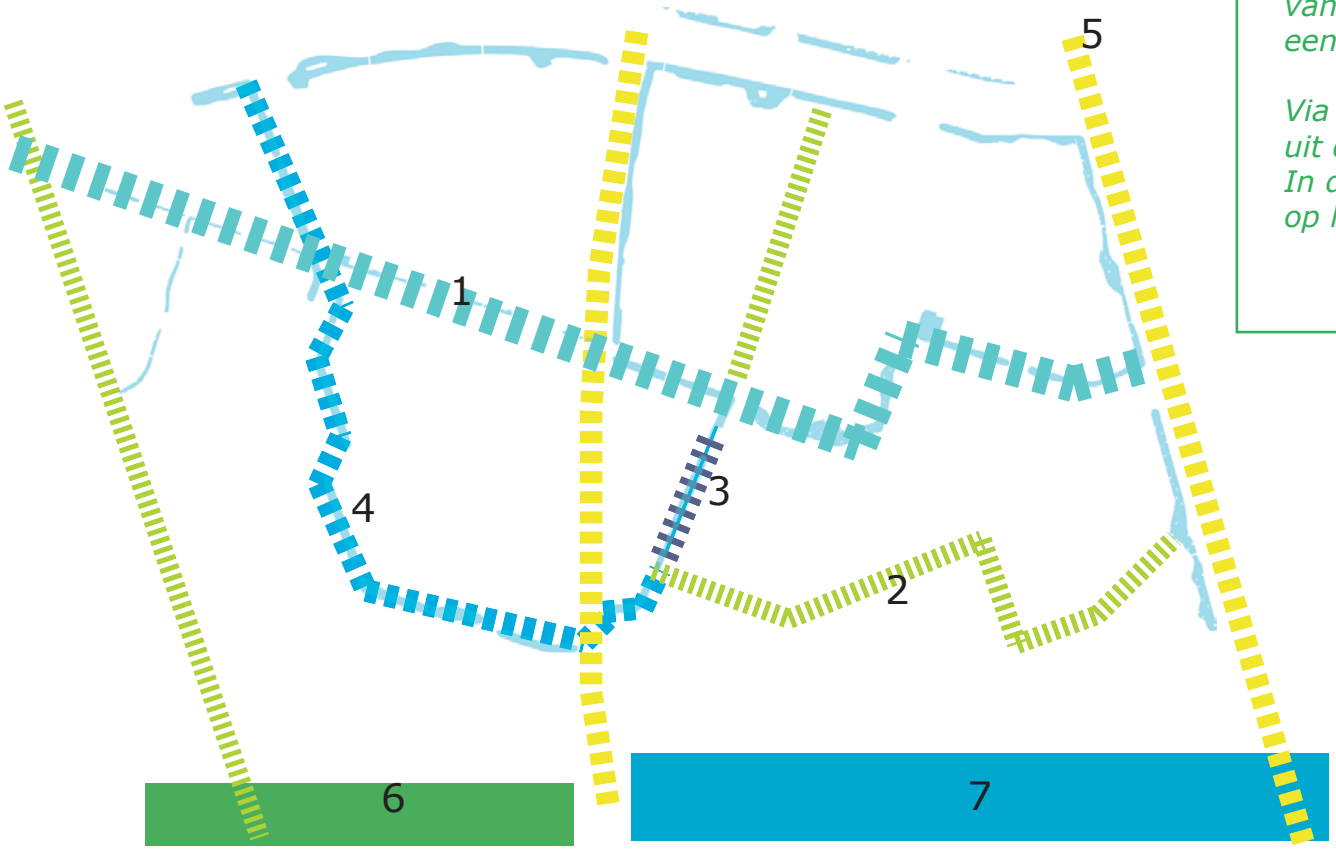

Legenda:
1. natuurzone en stapsteen groen/blauw (deelstructuur)
2. natuurzone en stapsteen groen
3. natuurzone en stapsteen blauw
4. natuurzone en stapsteen blauw/geel
5. natuurzone en stapsteen groen/geel
6. natuurkern groen
7. natuurkern blauw

2.5 water en oevers

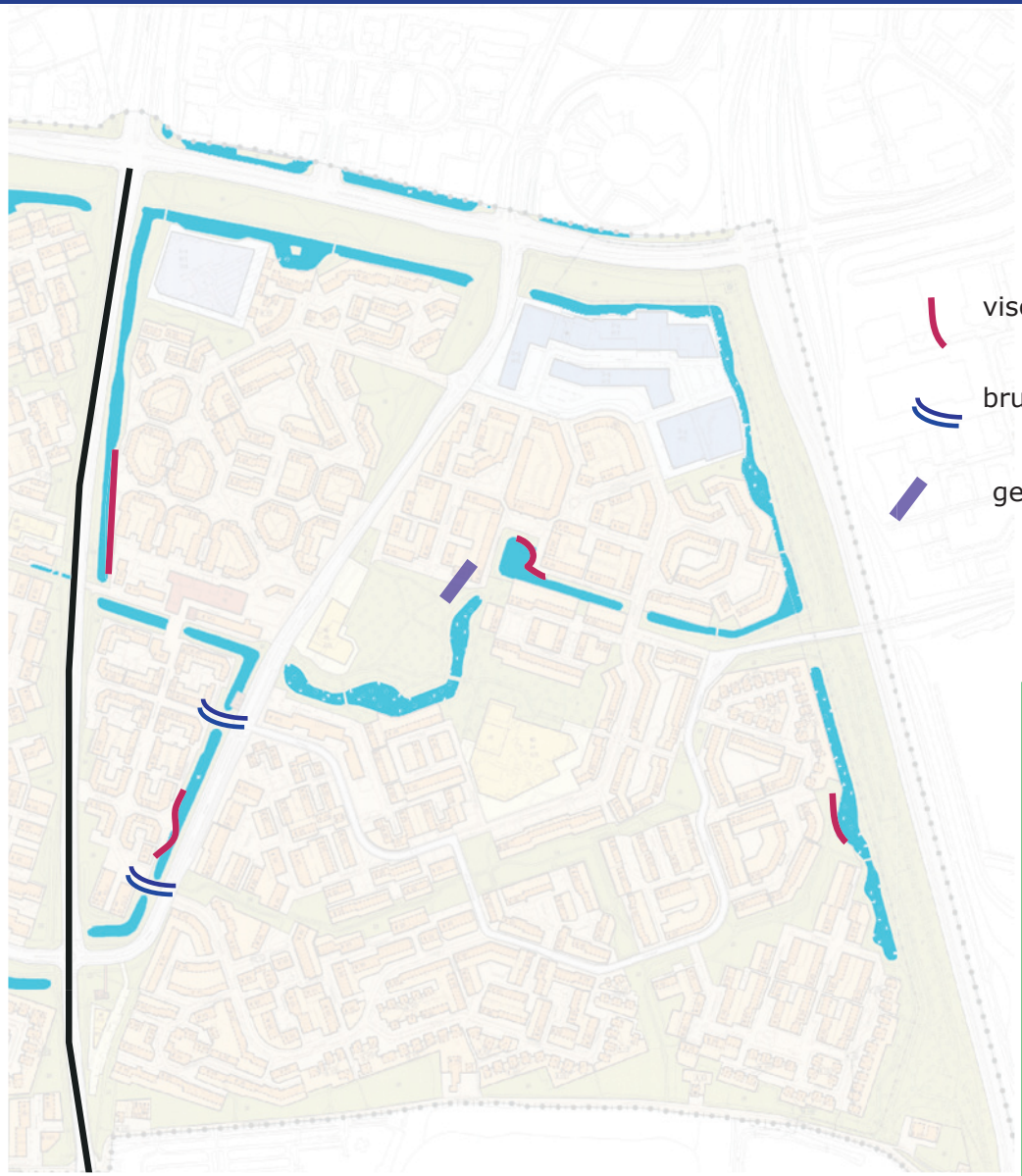

visoevers

bruggen

gewenste waterverbinding

hoofdlijn visie:

- Arnhem aantrekkelijke waterstad
- werken aan klimaatbestendig watersysteem
- bereiken goede water-en bodemkwaliteit

mogelijke uitvoeringen:
- Doorlopend watersysteem zoveel mogelijk zichtbaar maken door middel van open verbindingen
- Groen aan kopse kanten water verwijderen zodat zicht ontstaat op en over het water
- Duikers vervangen door bruggen
- Alleen beschoeiingen ter plaatse van visoevers en kades
- overigens omvormen indien mogelijk

2.6 waterstructuur Arnhem-Zuid

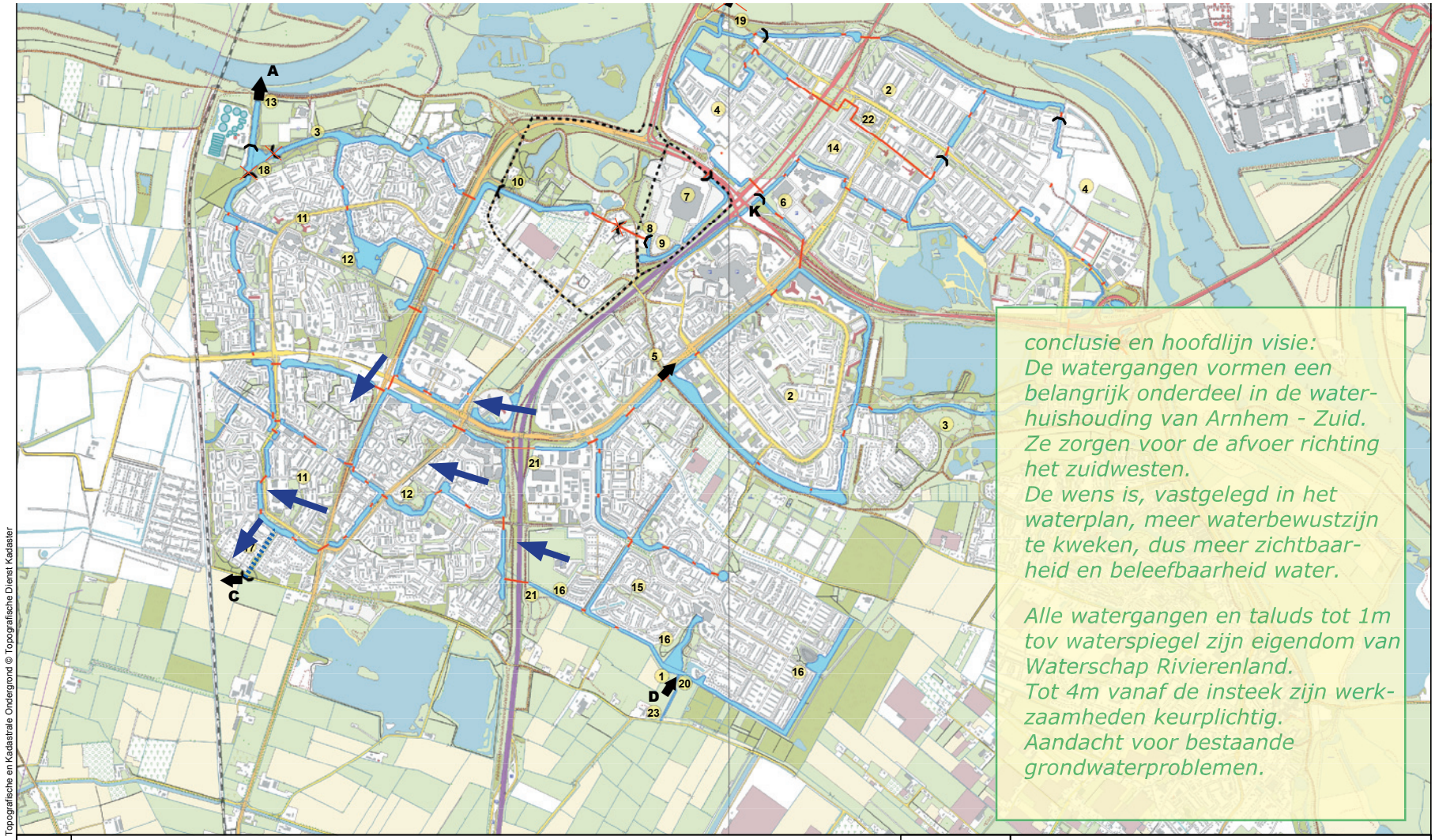

conclusie en hoofdlijn visie:
De watergangen vormen een belangrijk onderdeel in de waterhuishouding van Arnhem - Zuid. Ze zorgen voor de afvoer richting het zuidwesten.
De wens is, vastgelegd in het waterplan, meer waterbewustzijn te kweken, dus meer zichtbaarheid en beleefbaarheid water.

Alle watergangen en taluds tot 1m tov waterspiegel zijn eigendom van Waterschap Rivierenland.
Tot 4m vanaf de insteek zijn werkzaamheden keurplichtig.
Aandacht voor bestaande grondwaterproblemen.

N

Toekomstig Waterbeheer

Waterafvoer door: **A** gemaal Drielsedijk
C stuw De Laar

Wateraanvoer door: **D** inlaat Rijkerswoerd

Interne waterbeheersing door: **E** opmalingsgemaal Vredenburg
F stuw Gelredome/Malburgen
G stuw Gelredome/Rijksstraatweg
H stuw Klapstraat
K stuw Rijnhal

Waterschap Rivierenland

Arnhem-Zuid

Maatregelpakket | Schaal: 1:10000

Hoewel bij de samenstelling van deze kaart de grootste zorgvuldigheid is betracht, kan Waterschap Rivierenland niet garanderen dat de informatie compleet, actueel en/of accuraat is.
Waterschap Rivierenland aanvaardt dan ook geen enkele aansprakelijkheid voor schade ontstaan door gebruik van de informatie van deze kaart.

Watergangen en groen

* Voor het aanplanten van eventuele nieuwe bomen langs de watergang is een Keurontheffing nodig.
* Met het waterschap Rivierenland is afgesproken dat op de onderstaande locaties bomen blijven staan.

te behouden bomen

locatieaanduiding

locatieaanduiding van te behouden bomen ;

1. Bingelradepark - treurwilg en struweel
2. Aagtekerkestraat - els
3. brug thv bibliotheek - 5 elzen
6. Serooskerkewal Randweg - elzen aan de kant van de Randweg

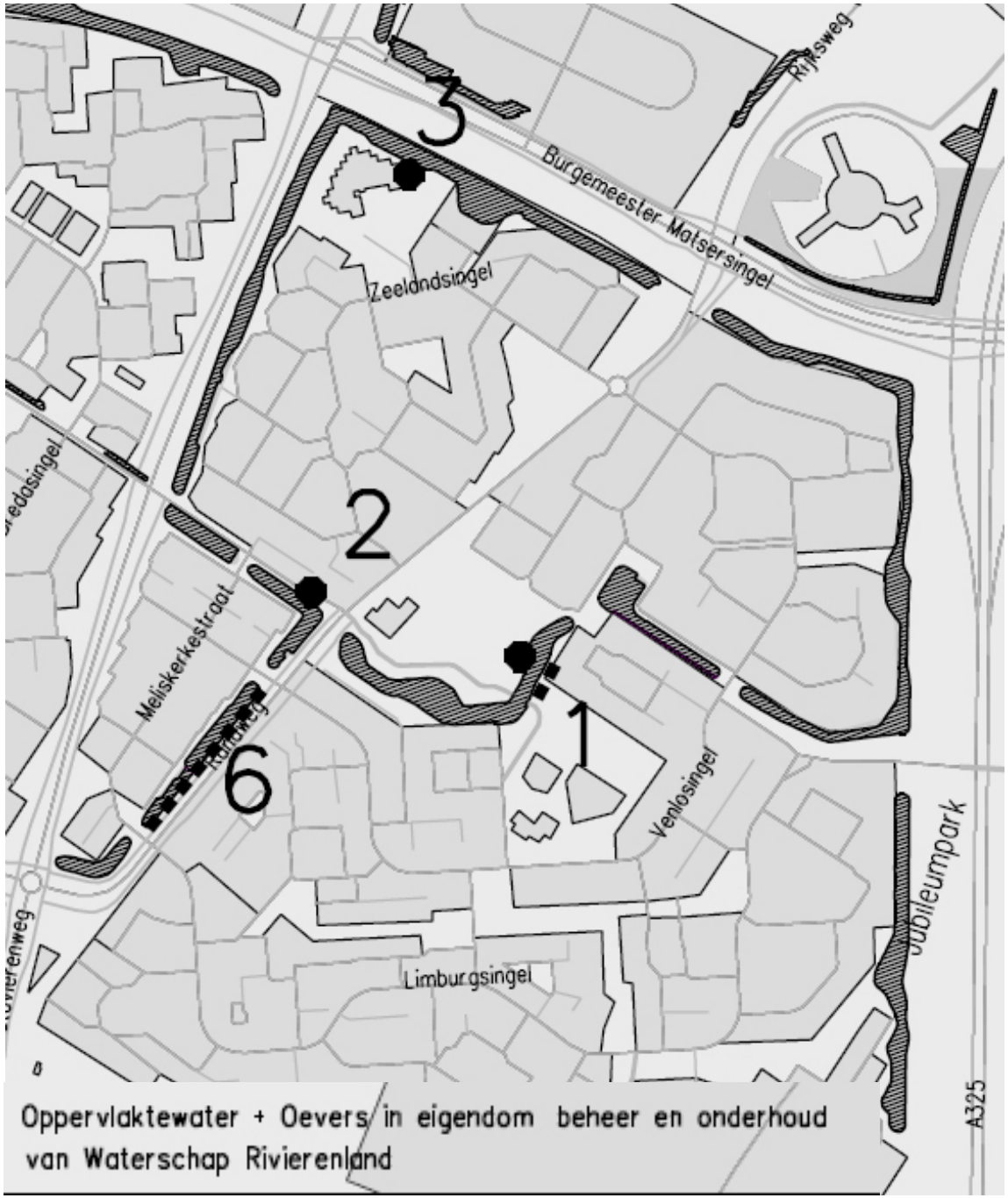

3. visie

kwaliteiten, knelpunten en oplossingsrichtingen

In dit hoofdstuk wordt onze visie op de kwaliteiten en knelpunten van de openbare ruimte beschreven.
Naar aanleiding daarvan wordt een visie op kwaliteitsverbetering gegeven.

Tot slot worden oplossingsrichtingen aangedragen.
Deze zullen niet alle in het kader van BGB worden gerealiseerd.
In de loop der jaren kan hier verder vorm aan worden gegeven.

3.1 Hoofddoelstelling

Inrichtingsvoorstellen en materialisering in de openbare ruimte in en om de wijk moeten recht doen aan de bestaande karakteristieke kwaliteiten van de wijk, waarbij de buitenruimte zo optimaal mogelijk functioneert en tevens goed beheersbaar is.

Wat zijn in onze ogen de karakteristieke kwaliteiten van de openbare ruimte in de wijk?

- De wijk bezit een **grootschalige hoofdgroen- en waterstructuur** die verrassend goed van opzet is, qua schaal, uitwerking en volwassen beplanting. Deze structuur loopt om de wijk heen, maar heeft ook inprikkers en routes door de wijk heen.

- De wijk bezit een **heldere logistieke structuur** waarbij een duidelijke scheiding tussen autoverkeer (ringwegen) en langzaamverkeer (kronkelige paden) bestaat.

- De wijk bezit een aantal **parkgebieden,** waaronder het centraal gelegen Bingelradepark en het landschappelijke Jubileumpark (oostrand van de wijk). Ze hebben elk een eigen karakter.

- Langs **Kroonse Wal,** een functionele, maar ook groene verbinding die heel centraal in de wijk ligt, liggen veelgebruikte openbare ruimtes zoals winkelgebied, park en stadsboerderij.

- Woonbuurten in de vorm van erven suggereren verblijfskwaliteit in de wijk. Veel bebouwing in de wijk is intern gericht op het 'hof' en vormen prettige verkeersluwe (verblijf)plekken.

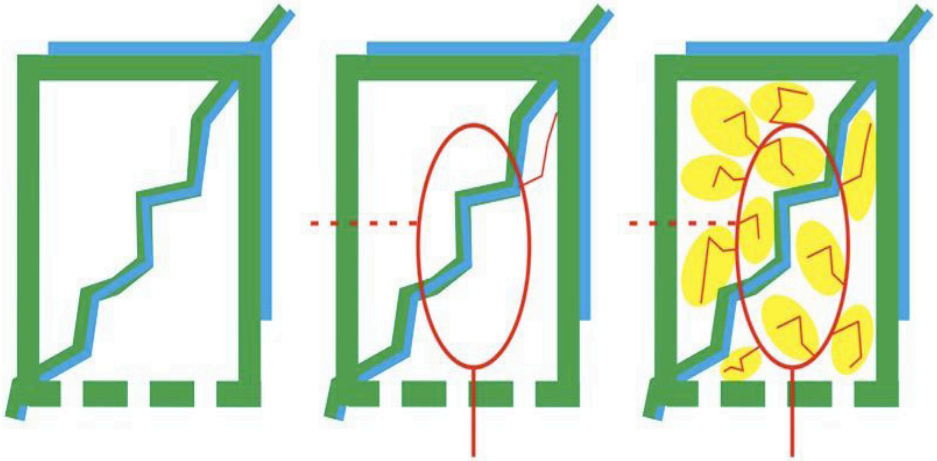

Grootschalige groen- en waterstructuur | Heldere logistieke structuur | Woonbuurten in de vorm van erven

3.2 Kwaliteiten en knelpunten buurtniveau

Kwaliteiten

De openbare ruimte in de woonbuurten heeft over het algemeen een sobere, robuuste inrichting. Ze kent echter een zorgvuldige detaillering en heeft versiersels (afwijkende materialisering, bestratingspatronen, muurtjes, inrichtingselementen, bijzondere bomen en beplantingsvakken) gekregen ten tijde van aanleg op bijzondere plekken, waaronder:

- Bijzondere plekken in de vorm van 'hoven'
- Verbijzonderingen op beeindigingen van wegen
- Verbijzonderingen op kruisingen van wegen
- Boomspiegels in hoven zijn fraai gedetailleerd d.m.v. een rand van rode klinkers
- Routes in trottoirs worden gemarkeerd d.m.v. rode klinkers
- Sierstroken langs de weg
- Straatbomen worden plaatselijk ingezet om routes te begeleiden, soortkeuze is per straat divers

groene hoven als kwaliteit in de buurten

kwaliteiten van de openbare ruimte

Sierstroken langs de weg

Boomspiegels gedetailleerd

Bestratingspatronen op beeindiging van wegen

Routes in trottoirs

Kruisingen van wegen geaccentueerd met bijzondere bomen

Straatbomen in de woonbuurten om routes te begeleiden

knelpunten in de openbare ruimte

Weinig gebruikte plekken

Confrontatie privé-openbaar

Verharden van voortuinen

Negatieve effecten van verhoogd autobezit op de openbare ruimte

Verarmde aanblik

Achterstallig groenonderhoud

Knelpunten

Het toegepaste stedenbouwkundig concept voor de wijk is het willen vermijden van herhaling. Er is minder aandacht geweest voor de positionering van de woning in de omgeving. Hierdoor zijn *restruimtes* ontstaan die weinig gebruikt worden. Daardoor is verrommeling opgetreden, mede door achterstallig onderhoud.

Er zijn in de loop der tijd *conflicten* ontstaan tussen de *prive-sfeer en de groene/logistieke ruimte*. Dit is te wijten aan de behoefte aan een stukje privegebied in je directe omgeving (de tuin) en de individualisering van de samenleving. Dit heeft geresulteerd in het plaatsen van (een variatie aan) schuttingen, die met name langs de hoofdwegen en hoofdgroenstructuur in beeld erg storend zijn. Ook is een steeds meer stenige aanblik van de straat ontstaan door het ontgroenen van particuliere (voor)tuinen.

Mede door verstening is er sprake van *wateroverlast.*

Er is in de loop der tijd een *tekort aan parkeerplaatsen* ontstaan, groen heeft plaats moeten maken voor grijs. Ook zijn er *zeer veel palen en hekwerken* geplaatst, om parkeren op ongewenste plekken te voorkomen, die het beeld negatief beinvloed hebben.

De openbare ruimte kreeg ten tijde van aanleg in de jaren 70 *'versiersels'* mee zoals straatverbanden, muurtjes, zitplekken aan het water etc. Dit is heden ten dagen lastig te beheren en bovendien erg kostbaar. Met als gevolg een verarmde aanblik.

Er is veel *achterstallig onderhoud* in het groen, dit is nauwelijks meer op een beheersmatige manier te verbeteren. Vakgroen is veelal verdwenen. Ook is er uitgegroeid groen (heesters) waardoor er op maaiveld op plekken ruimtelijk gezien teveel openheid en doorzicht is ontstaan. Er is sprake van achterstallig onderhoud aan straatmeubilair.

Belangrijke (semi-)openbare ruimtes (winkelgebied, erf boerderij de Kroon) en groengebieden in de wijk hebben een *weinig uitgesproken identiteit*.

3.3 Visie op kwaliteitsverbetering

Verbeteren beeldkwaliteit van centrale openbare ruimtes in de wijk.
Dit zijn Kroonse Wal, het openbaar gebied bij het winkelcentrum, erf van stadsboerderij de Kroon en het Bingelradepark, belangrijke plekken in de openbare ruimte waar veel mensen komen.
Ze vormen plusplekken voor de hele wijk. Door deze plekken een betere uitstraling te geven zal meteen de hele wijk een beter aanzien krijgen.
Dit bereik je door meubilair en kunstwerken te vernieuwen of groot onderhoud te geven. Versiersels en details die in de praktijk niet beheerbaar zijn (muurtjes etc) omvormen naar meer vereenvoudigde situatie waarbij dit wel mogelijk is. Ontwerpen van nieuwe eenvoudige, eenduidige inrichtingselementen, bijvoorbeeld anti-parkeerelementen, passend bij het (betonnen) karakter van de wijk. Hiervoor is maatwerk nodig.

Het beheer van de groene openbare ruimte een grote impuls geven.
Van oorsprong heeft de wijk een groen karakter. Als dit groen weer op niveau komt zal dit een enorme kwaliteitsimpuls geven aan de wijk. Groen aanvullen en vervangen voor nieuw (ander) groen met voldoende variatie. Verzachten van overgangen prive-openbaar met groene middelen zal een grote verbetering opleveren in beeldkwaliteit.

Beeldkwaliteit logistieke structuur verbeteren.
Meer eenduidigheid in boombeplanting en onderbeplanting zorgt dat er meer herkenbaarheid en structuur ontstaat voor de weggebruiker. Bij de oorspronkelijke wijkopzet, die sterk intern georienteerd is, is het vanaf hoofdroutes lastig te ontdekken waar men zich bevindt: de ruimte is heel groen, maar anoniem. Door middel van het aanbrengen van een meer eenduidige beplanting langs de verschillende ontsluitingswegen ontstaat een eigen sfeer per route. Dit draagt bij aan de orientatie. Materialisering van wegen is passend bij de functie (doorstromen:asfalt of verblijven:elementenverharding).

Investeren in de parken: Bingelradepark en Jubileumpark.
Groenontwerp versterken. Watergangen verbinden. Scheiding voet-/fietspaden verduidelijken. Bingelrade park vergroten door ook deel bij de school ruimtelijk tot een eenheid smeden: parkkarakter geven met recreatieve functies.
Het Jubileumpark heeft een meer natuurlijk karakter.

voorbeelden van te verbeteren kwaliteit

Beeldbepalende openbare ruimtes op wijkniveau versterken, zoals hier het Bingelrade park.

Beeldkwaliteit langs logistieke structuur verbeteren. Hier is de kenmerkende hoofdstuctuur in beplanting verdwenen en er is een conflict met de prive achterkanten.

Centrale openbare ruimtes (winkels en kinderboerderij) langs historisch lint Kroonse Wal. Deze extra aandacht geven.

Aandacht voor verbinding met park Lingezegen in het zuiden.
De ontwikkeling van park Lingezegen geeft aanleiding tot het opnieuw bekijken van de aansluiting met en door de zuidelijke stadswijken van Arnhem.
Voor de Laar Oost geldt dat de infrastructuur hierop aangepast moet worden. Wandel en fietspaden moeten zichtbaar en veilig aansluiten op de (nieuw aan te leggen) wegen in park Lingezegen.
De zuidelijke groenrand zal enerzijds voor de achterliggende huizen een buffer zijn tegen de drukte van het recreatief gebied, anderzijds zullen openingen naar de wijk moeten zorgen voor een goede aansluiting met Lingezegen.
Kwaliteitsverbetering- en bewaking door betrokkenheid bewoners.
Door het initiëren van bewonersparticipatie kan het straatbeeld in de buurten tot een hoger kwaliteitsniveau worden getild.
Hierbij kan je denken aan het aanbieden van eenduidige (haag) beplanting als erfafscheiding, het participeren in de (her)inrichting

Verbetering waterhuishouding.
Onder andere door verstening is grondwateroverlast toegenomen. Het aanleggen van drainage bij rioolvervanging en het doortrekken van wegcunets naar watergangen kan dit probleem verminderen.

schermen vergroenen het straatbeeld (initiatief woningbouwcorporatie)

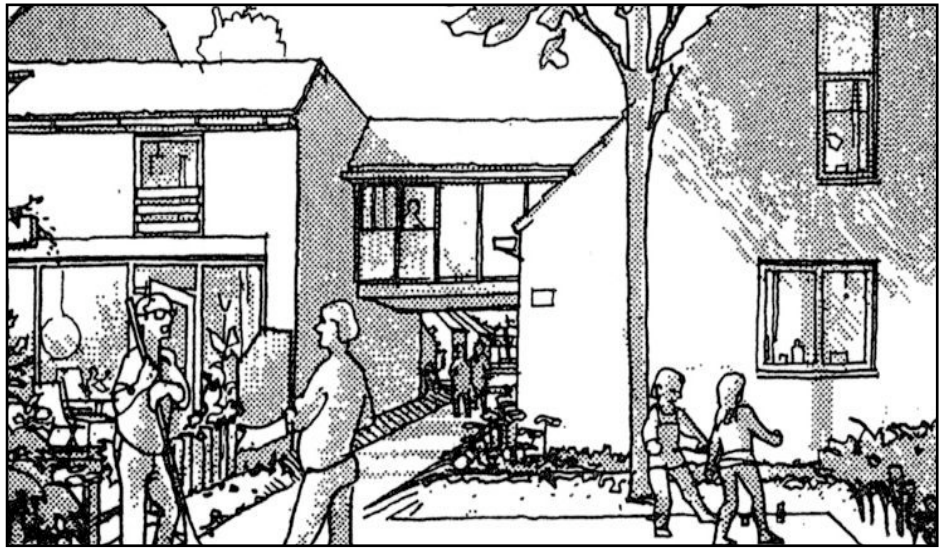

bewoners betrekken bij inrichting verblijfsplekken in de woonbuurten

van verblijfsplekken, het centraal aanbieden van plantmateriaal ter vergroening van voortuinen en dergelijke.

3.4 Oplossingsrichtingen:

- Algemene inrichting gebaseerd op basis (Gele Bundel)

- 30 km/uur inrichting (m.u.v. de ontsluitingswegen):
  - gelijkwaardige kruispunten
  - rijbaanbreedte variabel 3,5m - 5,5 m
  - menging fietsers en auto's op de rijbaan
  - entrees van de wijk een 30 km/uur aanduiding
  - eenduidigheid snelheidsremmers
  - geen hoogteverschil trottoir-rijbaan
  - verschil trottoir-rijbaan wel zichtbaar maken door toepassen ander straatverband of ander bestratingsmateriaal
  - grijze opsluitbanden of streklagen toepassen
  - geen opzichtige belijningen
  - eenheid aanbrengen in achterpaden, dit kan betekenen dat er nieuwe achterpaden aangelegd moeten worden
  - parkeervakken eenduidig vormgegeven
  - fietsparkeermogelijkheden op veel bezochte plekken

Parkeren in combinatie met groen
- Haakse parkeervakken afzomen met vakgroen.
  In principe geen hagen toepassen, er is vaak voldoende ruimte voor vakgroen.
- Parkeerkofferprincipe toepassen. Bomen staan nu middenin parkeervakken en zijn niet omzoomd met groen.
  Hiervoor is een principe bedacht. Dit houdt in dat bomen in verharding, die tussen parkeervakken in staan en niet vitaal zijn of wortelopdruk veroorzaken, verwijderd worden.
  Nieuwe bomen worden in grotere groenvakken teruggeplant. (zie tekening hiernaast).

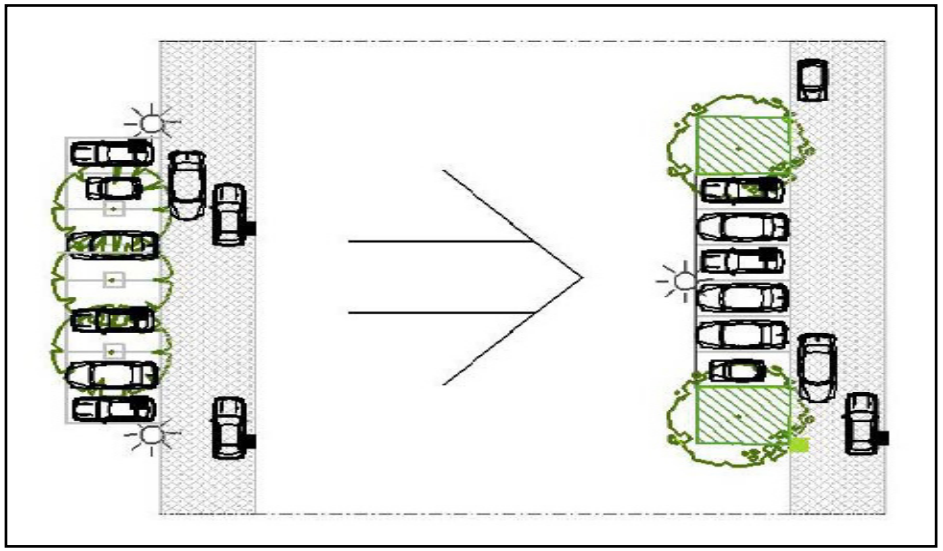

Parkeerkofferprincipe
- Bomen niet in de parkeervakken maar in grotere groenvakken zijdelings van parkeervakken
- Verlichting in het midden (buiten de boomkronen)

Resultaat: alle parkeervakken kunnen optimaal gebruikt worden, bomen kunnen volgroeien en de straat is voldoende verlicht.

Parkeren afzomen met vakgroen

Inplanten van boomspiegels

Afplanten van zij- en achterkanten met hoge heesters indien voldoende ruimte voor groen

Afplanten van zij- en achterkanten met schermen indien weinig ruimte voor groen

Algemene uitspraken met betrekking tot groen

- Boomspiegels, die gelegen zijn in de woonbuurten inplanten, boomspiegelbeheer mogelijk onder voorwaarden.
  Een groenontwerper samen met bewoners de soortkeuze laten bepalen.
- Indien sprake van wortelopdruk van bomen: bezien of de boomspiegel vergroot kan worden of zelfs aaneengesloten kan worden met andere boomspiegels. daarbij beoordelen of de boom gezond en vitaal is. Zo niet, dan overwegen om te kappen en compenseren in groter groenvak. Tevens de mogelijk heid voor de toepassing van technieken als grondzuigen en verbe teren bekijken.
- De Laar is in opzet geen wijk van veel hagen.
  Alleen in uitzonderingssituaties worden hagen toegepast (dit ter beoordeling aan de groenontwerper).
- Restruimtes kleiner dan 10 m2 inplanten met cultuurlijk vakgroen, tenzij dit ruimtelijk gezien niet gewenst is op de plek.
  Dit is maatwerk en ter beoordeling aan de ontwerper.
- Achter- en zijkanten van woningen met blinde gevels of kale erfafscheidingen afplanten met hoog groen indien voldoende ruimte aanwezig is
- Achter- en zijkanten van erfafscheidingen bij woningen afplanten met verticaal groen, bijvoorbeeld hederaschermen.
  Toepassen indien er weinig ruimte voor groen is.
- Een sortimentslijst van groen in de Laar is in de bijlage opgenomen. Bij nieuw te planten groen deze lijst raadplegen zodat er in groenbeeld eenheid in de wijk ontstaat.

Hoven (verblijfplekken)

Hoven hebben een zorgvuldige inrichting die recht doet aan bewonerswensen. Bij herinrichting de beschreven kenmerken hoven de Laar-Oost in acht nemen. Hoven kunnen plusplekken zijn/worden.

Inrichtingselementen en materialisering

- In verblijfsgebieden wordt elementenverharding van beton toegepast, in doorstroomgebieden zijn de rijbanen van asfalt.
- Het beperken van inrichtingselementen in de openbare ruimte staat voorop (volgens het principe 'less is more'), waar mogelijk groen inzetten om af te schermen i.p.v. levenloze inrichtingselementen. Dit is mede afhankelijk van de functie.

- Er is eenheid in de wijk wat betreft het type inrichtingselementen, passend bij het karakter van de wijk: sober maar robuust. Dus één type paal, een type rand, een type hekwerk, een type drempel.
- Voetpaden die niet tot de hoofdstructuur behoren en die in of door groenzones liggen, zijn in principe uitgevoerd in Schots graniet gruis ,voetpaden door bosgebieden hebben een nog meer land schappelijk karakter (bijvoorbeeld houtsnippers) . Dit is maatwerk.
- Verkeersremmers kunnen in afwijkende vorm ontworpen worden, zoals een bestratingspatroon op een kruispunt (plateau), indien dit passend is bij de wijk

Betonnen inrichtingselementen bekijken op functionaliteit en uitstraling. Waar mogelijk wijkgebonden identiteit meegeven.

Samenvatting mogelijke inrichting hoven

- groen karakter
- elk hof heeft eigen 'bijzondere' soorten bomen
- grasheuvels (in combinatie met spelen)
- doorgaand verkeer wordt ontmoedigd
- zo min mogelijk hekwerken, liever groen
- parkeren mogelijk, indien goed ingepast
- speelmogelijkheden, indien gewenst
- betonnen (gekleurde) wanden of andere elementen
- tuin-achterkanten grenzend aan het hof afplanten.
- specifieke bestratingsmaterialen en patronen handhaven

Hoven, belangrijke verblijfsplekken voor de bewoners

verhoogde parkeerdruk vraagt om plaatselijke herinrichting

stimuleren fietsverkeer door goed fietspaden stelsel zoals hier

3.5 Verkeer

Het verkeerssysteem in de wijk functioneert goed. Er zijn op dit moment geen verkeersonveilige situaties. Wel zijn er een aantal verbeterpunten mogelijk, te weten:

* Alle bushaltes in de Laar Oost zullen worden verhoogd
  De inrichting van de Randweg als verkeersader en ontsluitingsweg zou zodanig aangepast kunnen worden dat de versmallingen weggehaald worden en de middenberm conform de Brabantweg wordt doorgetrokken. Busdrempels kunnen komen te vervallen
* Er zijn passeerproblemen voor autoverkeer op de woonboulevard.
  oplossingsrichting : Het trottoir aan de Heerlenstraat omvormen tot parkeervakken om hiermee de passeerproblemen op te lossen
* Er ligt een wens om voor fietsverkeer de situatie te verbeteren ten behoeve van bereikbaarheid medisch centrum Randweg 1-49.
  Doorsteekmogelijkheden onderzoeken
  Verlaging trottoirbanden op routes naar openbare voorzieningen en bij oversteeklocaties ten behoeve van gehandicapten en ouderen. Onderzoeken waar de wensen liggen.
* T.a.v. verhoogde parkeerdruk in de wijk: indien mogelijk de openbare ruimte efficienter herinrichten zodat meer parkeermogelijkheid ontstaat, zonder daarbij het aantal bomen te verminderen. Daarbij ruimtelijke kwaliteit bewaken.
* De rest van de openbare ruimte in Laar Oost is verblijfsgebied.
  Sobere inrichting volstaat.
  Hierbij zo min mogelijk drempels aanbrengen

Verkeerssituatie de Laar-Oost

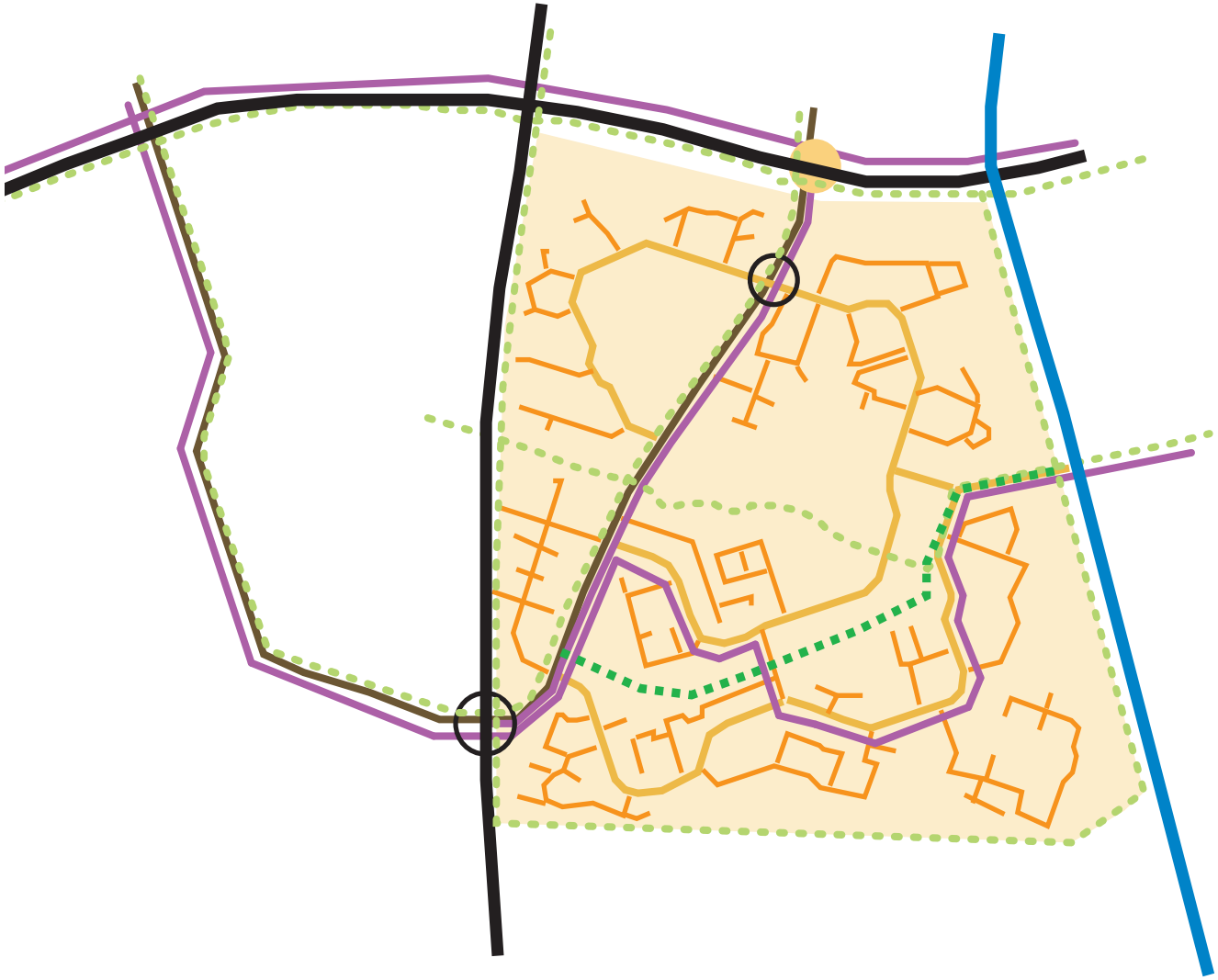

stroomweg Provincie A325

verkeersader - hoofdweg
noord:
Burgemeester Matsersingel
west: Batavierenweg

busroute

verkeersader - Randweg
ontsluitingsweg 50 km.

doorgaande fietsroute

verblijfsgebied 30 km.
met buurtwegen (ring-
wegen) en woonerfstraten

VRI verkeersregelinstallatie

rotonde

doorgaand wandel/fietspad

waar mogelijk worden afvalcontainers zoveel mogelijk onttrokken aan belangrijke zichtlijnen in de openbare ruimte.

voor losse containers moet een goede plek gezocht worden waarbij naast bereikbaarheid ook gekeken wordt naar de manier waarop deze containers in de openbare ruimte staan.

3.6 Afval

In de Laar Oost worden bovengrondse afval voorzieningen vervangen voor ondergrondse, dit in overeenstemming met het afvalplan 2008-2012.
Daar waar containers niet optimaal geplaatst zijn als het gaat om beeldkwaliteit van de openbare ruimte en optimalisering wat betreft lediging dient te worden bekeken hoe plaatsing verbeterd kan worden conform de voorwaarden zoals gegeven in de gele bundel. Op de maatregelenkaart zal dit worden aangegeven.

straatmeubilair rondom de containers zoveel mogelijk eenduidig uitvoeren, waar mogelijk verwijderen

4 profielen

Voor de hoofdonderdelen (wegen, parken en groene randen) van de wijk de Laar-Oost is in de vorm van profielen een streefbeeld gegeven.
Het doel hiervan is het op een hoger niveau brengen van de beeld-kwaliteit van de openbare ruimte.

De volgende onderdelen zijn uitgewerkt:
- Randweg
- Limburgsingel
- Venlosingel
- Zeelandsingel
- Kroonse Wal
- Bingelradepark
- Groene randen
    - Noord, Burgemeester Matsersingel
    - Oost, Jubileumpark
    - Zuid, Rijkerswoerdsestraat

Hoofdstructuur de Laar-Oost

- Nijmeegse weg A325
- Burgemeester Matsersingel
- Batavierenweg
- Randweg
- Venlosingel
- Limburgsingel
- Zeelandsingel
- Kroonse wal
- Bingelradepark
- Groene randen (incl Rijkerswoerdse straat)
- Groene route
- Boomstructuur
- Watergang
- Woonboulevard
- Wijkvoorzieningen
- Basisscholen

streefprofiel Randweg

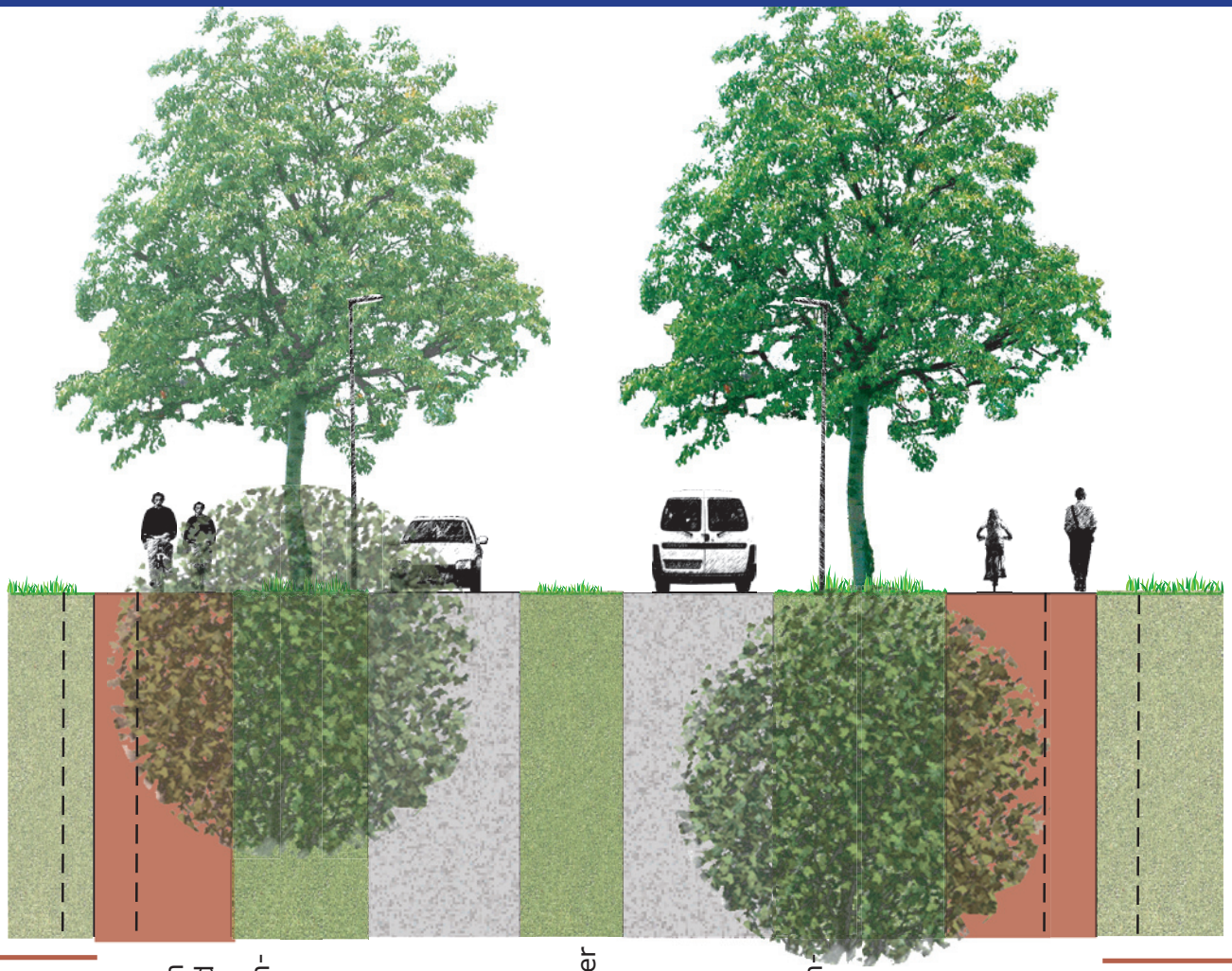

streefprofiel Limburgsingel

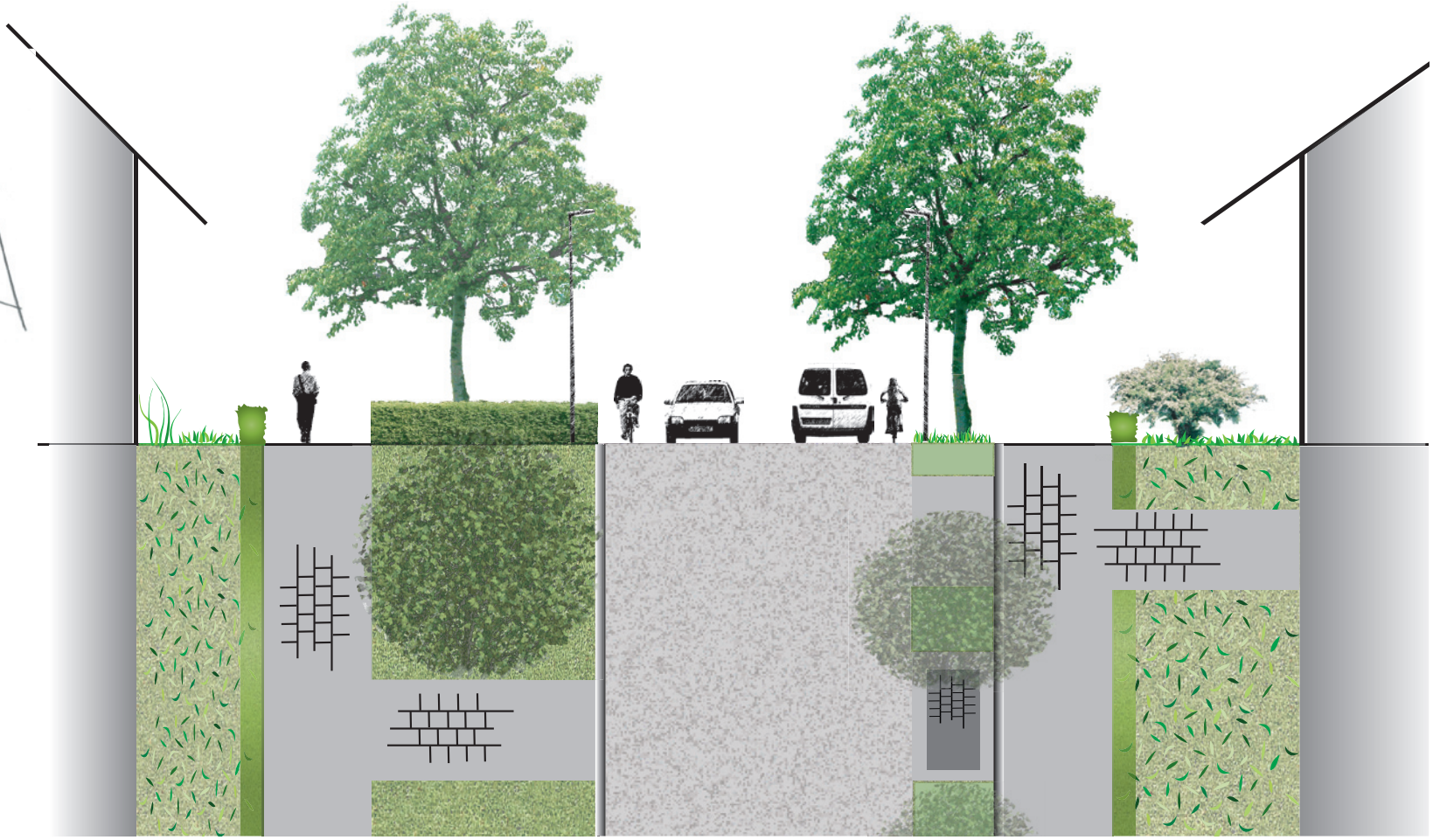

streefprofiel Venlosingel

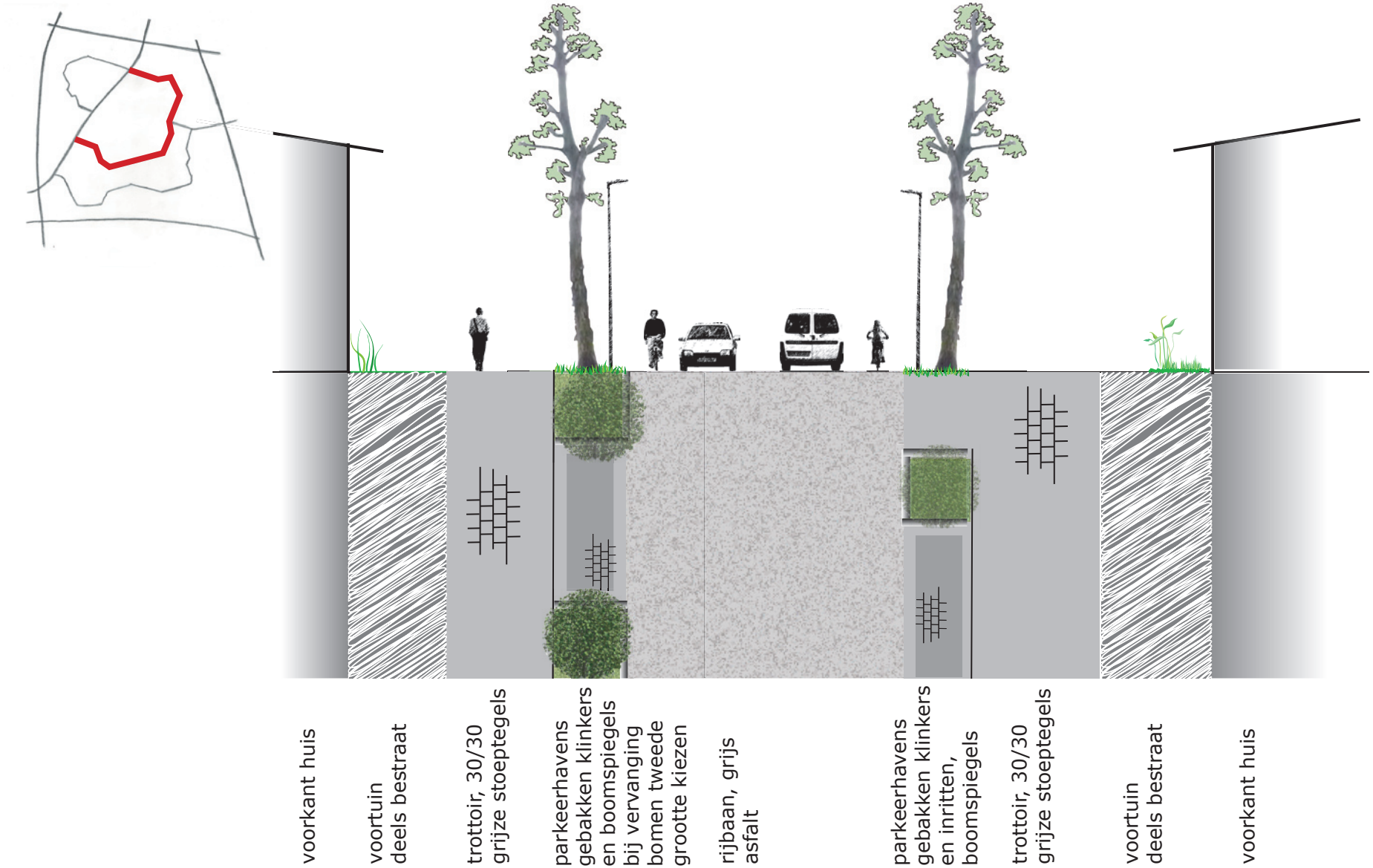

streefprofiel Venlosingel, delen met blokgroen

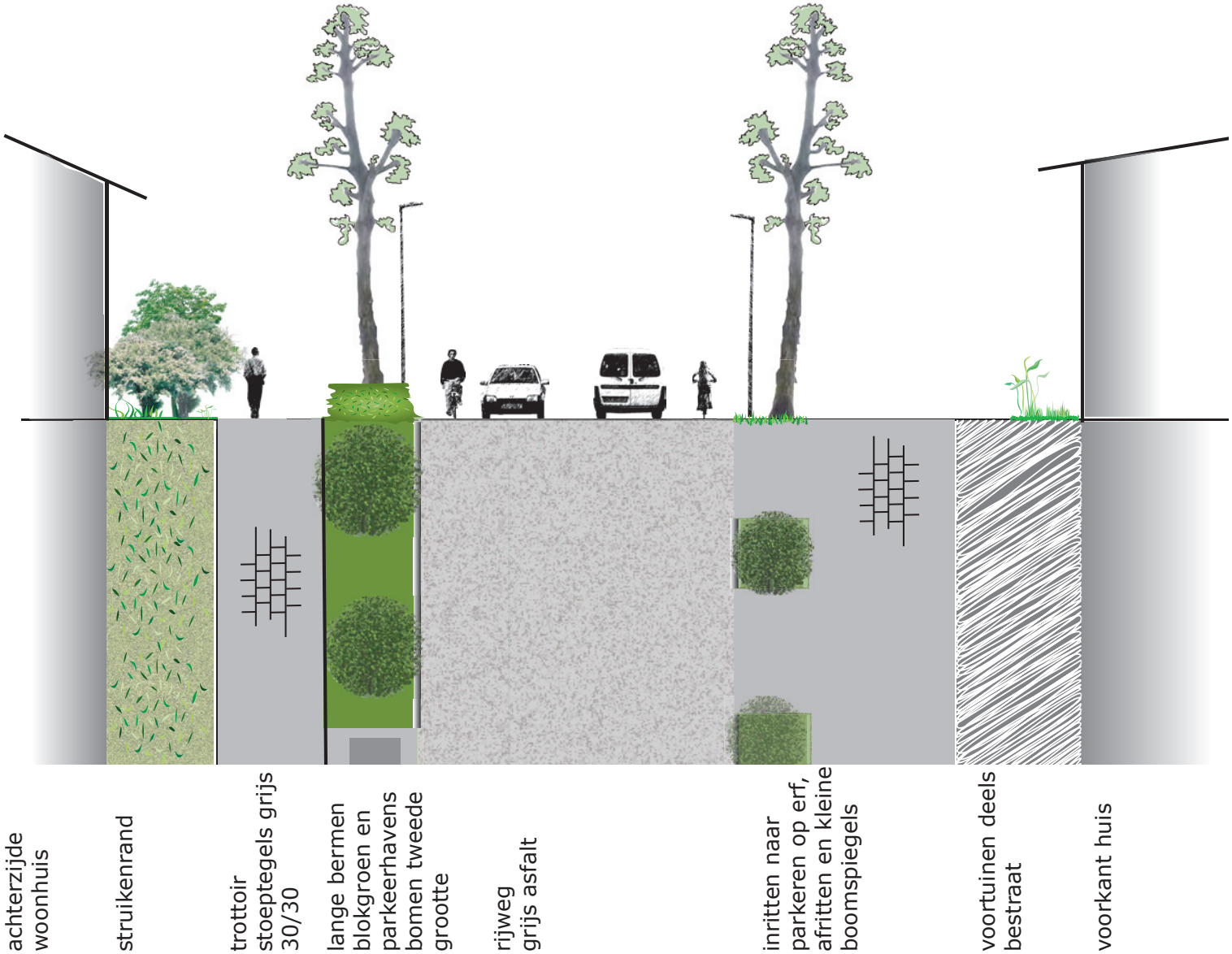

streefprofiel Zeelandsingel

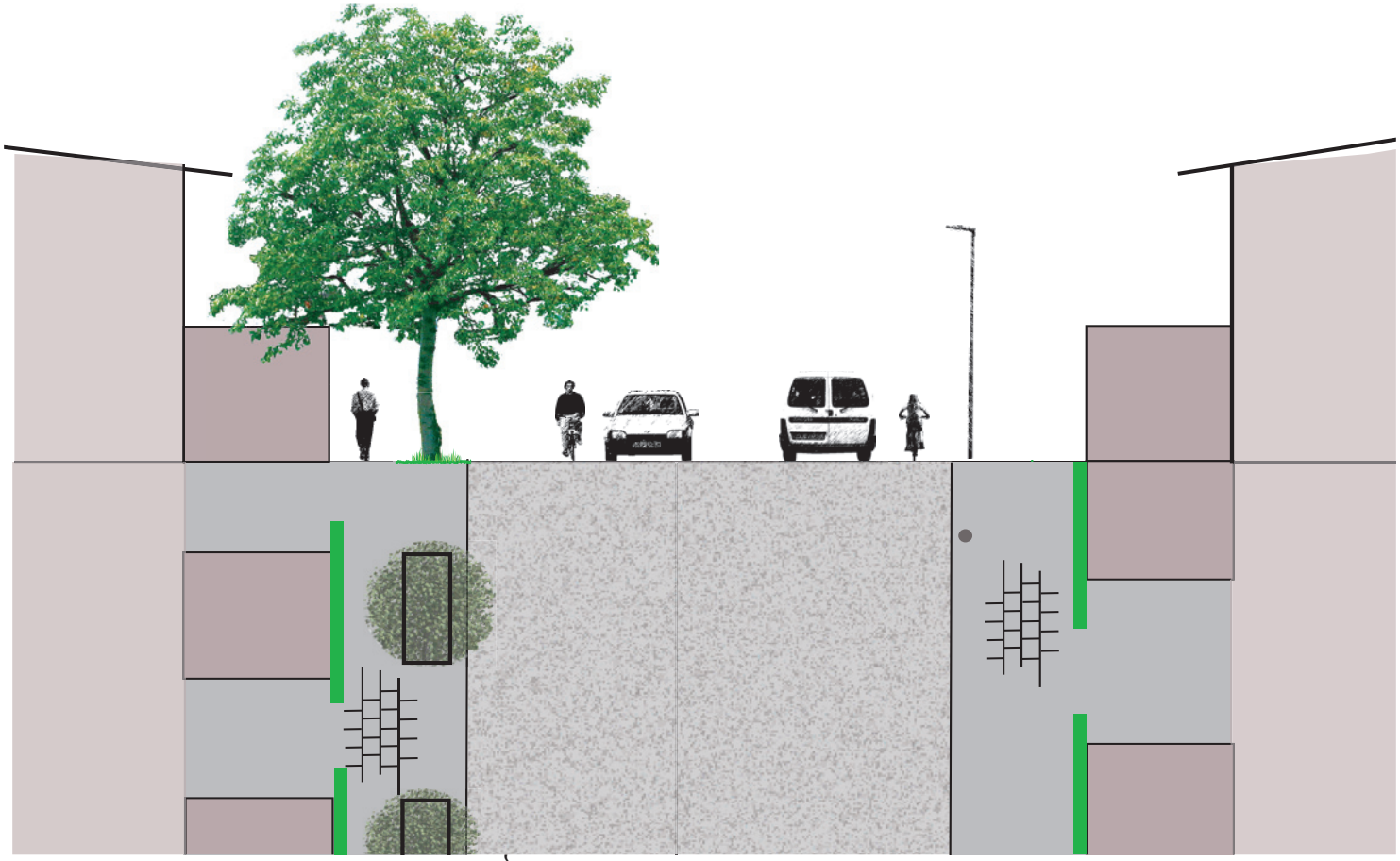

streefprofiel Kroonse wal

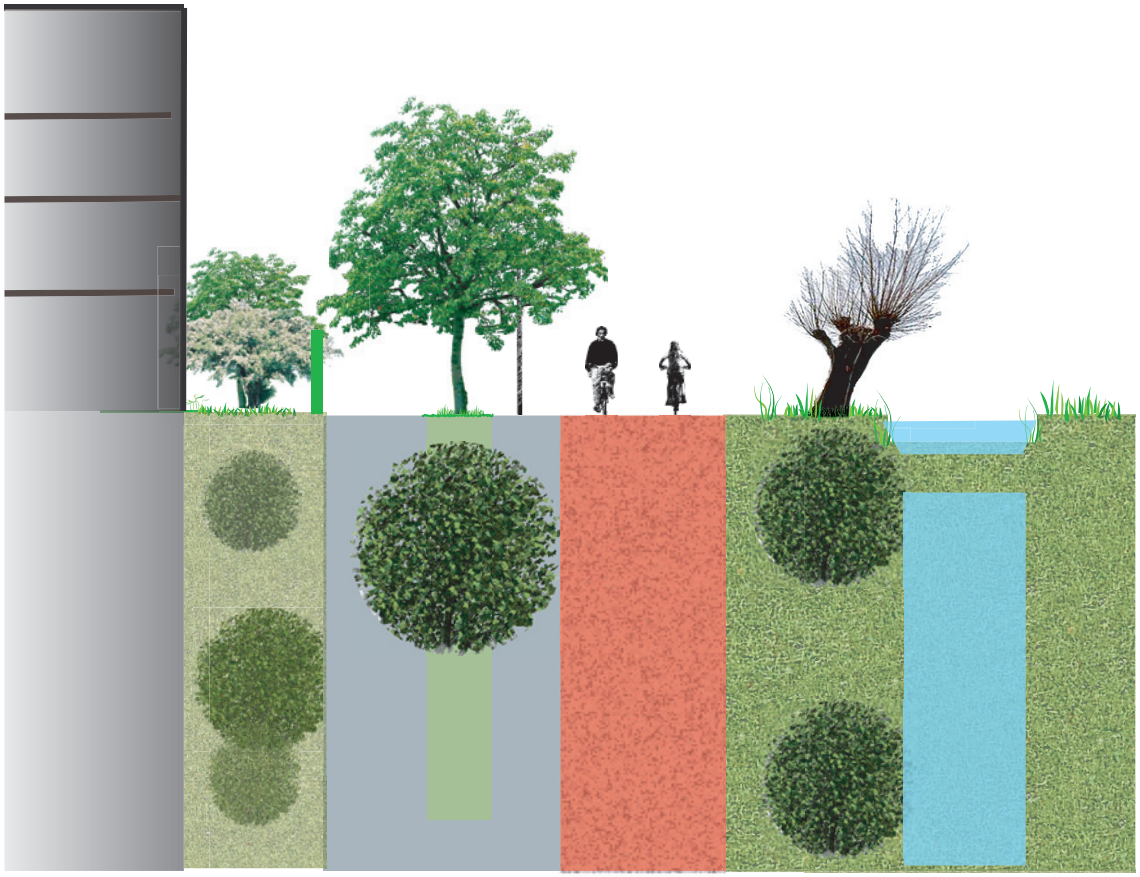

streefbeeld Bingelradepark

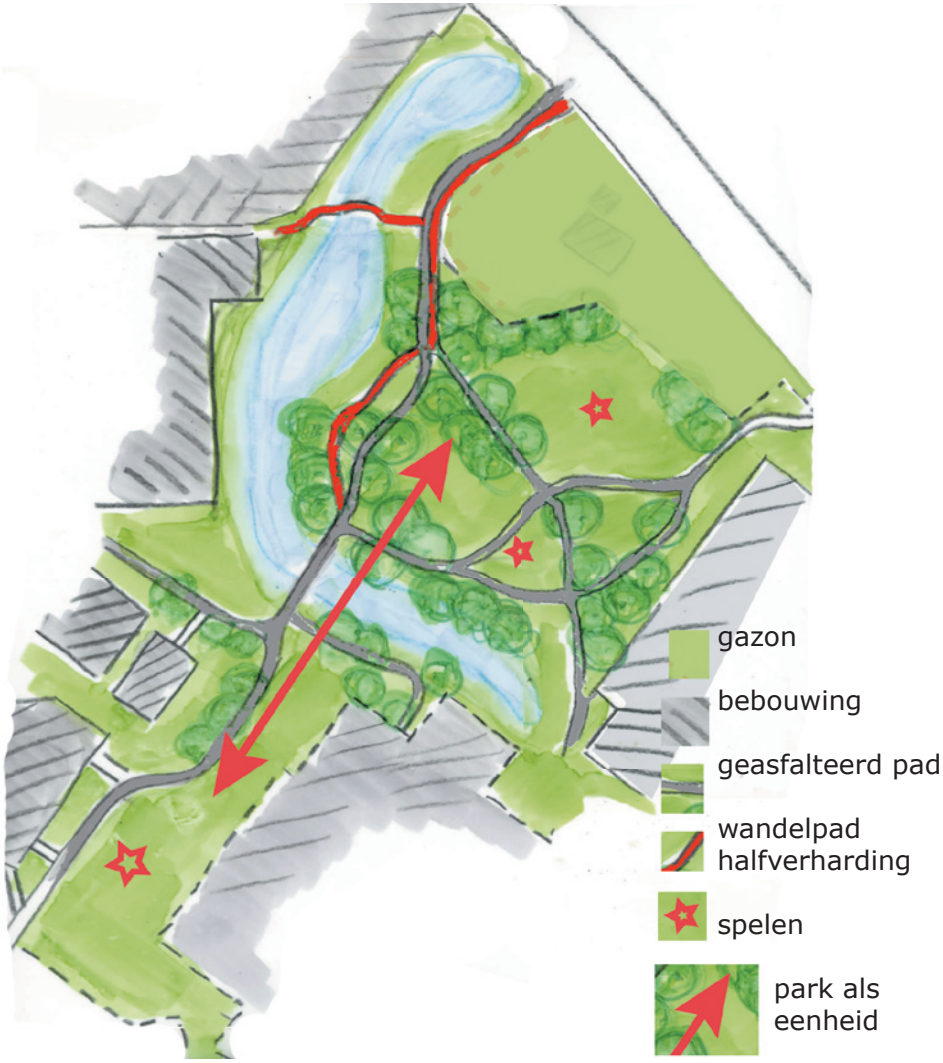

parkachtige uitstraling met voldoende gebruiksfuncties voor het gehele park

water in het park als een doorlopend geheel beleefbaar

groene randen

Deze randen worden in het groenplan ingedeeld als structureel groen.
Het algemene karakter van de groene buitenranden als wijkpark is dat van een park met een goede verhouding tussen natuurwaarden en gebruiksruimte.
De beplanting is dan ook zowel natuurlijk als cultuurlijk, waarbij als uitgangspunt kan dienen dat ook de cultuurlijke soorten een ecologisch nut kunnen dienen in de vorm van vlindervriendelijke beplanting.
Door het groen aantrekkelijk te maken voor vogels door middel van beplantingskeuze, het inpassen van veilige ruigtebosjes, het ophangen van nestkasten en dergelijke zal het ook in dat aspect een levendig park zijn.

In deze groene zone zijn bewuste doorzichten en doorgangen naar buiten gecreeerd om de wijk toegankelijk te houden. Daar waar geen doorzicht gewenst is, is het zaak de beplanting voldoend dicht te houden door goed beheer (tijdig terugzetten en dunning bomen) en/ of de juiste soortenkeuze.
Wat betreft de functie van het wijkpark als gebruiksruimte moet worden geanticipeerd op de behoefte van de bewoners. Daarbij valt te denken aan meer ruimte voor natuurlijk spelen, hondenuitlaatstroken, verblijfsplekken met zitgelegenheid, picknickplekken en dergelijke.

De zuidelijke rand is opgenomen in de staalkaart van de Rijkerswoerdse weg in verband met het cultuurhistorische karakter van deze weg.
Bekeken moet worden in hoeverre de aansluiting naar park Lingezegen kan worden verbeterd.

noordelijke groenrand en Burgemeester Matsersingel, streefbeeld

Karakter Burgemeester Matsersingel
* Structurende bomenlaan met cultuurlijke bermen en randen.
* Oevers en taluds van watergangen hebben natuurlijk beeld. (zijn vanuit weg niet zichtbaar)

Karakter groenrand/ wijkpark:
* Heeft zowel natuurwaarde als gebruikswaarde.
* Heeft zowel natuurlijke als cultuurlijk beplanting.
* deels intensief beheer (afhankelijk van gebruiksdoel), bijvoorbeeld een hondenuitlaatstrook langs paden

middenberm met bomenrij, cultuurlijke bermen uitgezonderd een ruige strook in zijberm bij overgang naar struiken

groenstrook/ park met zowel natuurlijke als cultuurlijke elementen

oostelijke groenrand, Jubileumpark/Defensiedijk streefbeeld

Karakteristiek/ streefbeeld:

Nijmeegse weg
* Transparante bomenrij, 1e grootte, onregelmatig, met struweel beplanting
* Extensief beheerde bermen met randenbeheer.
* Natuurlijke inrichting

Jubileumpark/ Defensiedijk
* Zowel natuurwaarde als gebruiksruimte (aanpassen naar behoefte)
* Zowel natuurlijke als cultuurlijke beplanting (lagere randen)
* Clusters met struwelen en bossages met natuurlijk beeld
* Natuurlijke grasstroken, kruidenrijk grasland met randenbeheer

zicht op doorgaande waterlopen

open dijkhelling met kruidenrijk grasland

streefprofiel Rijkerswoerdse straat, oude lintweg

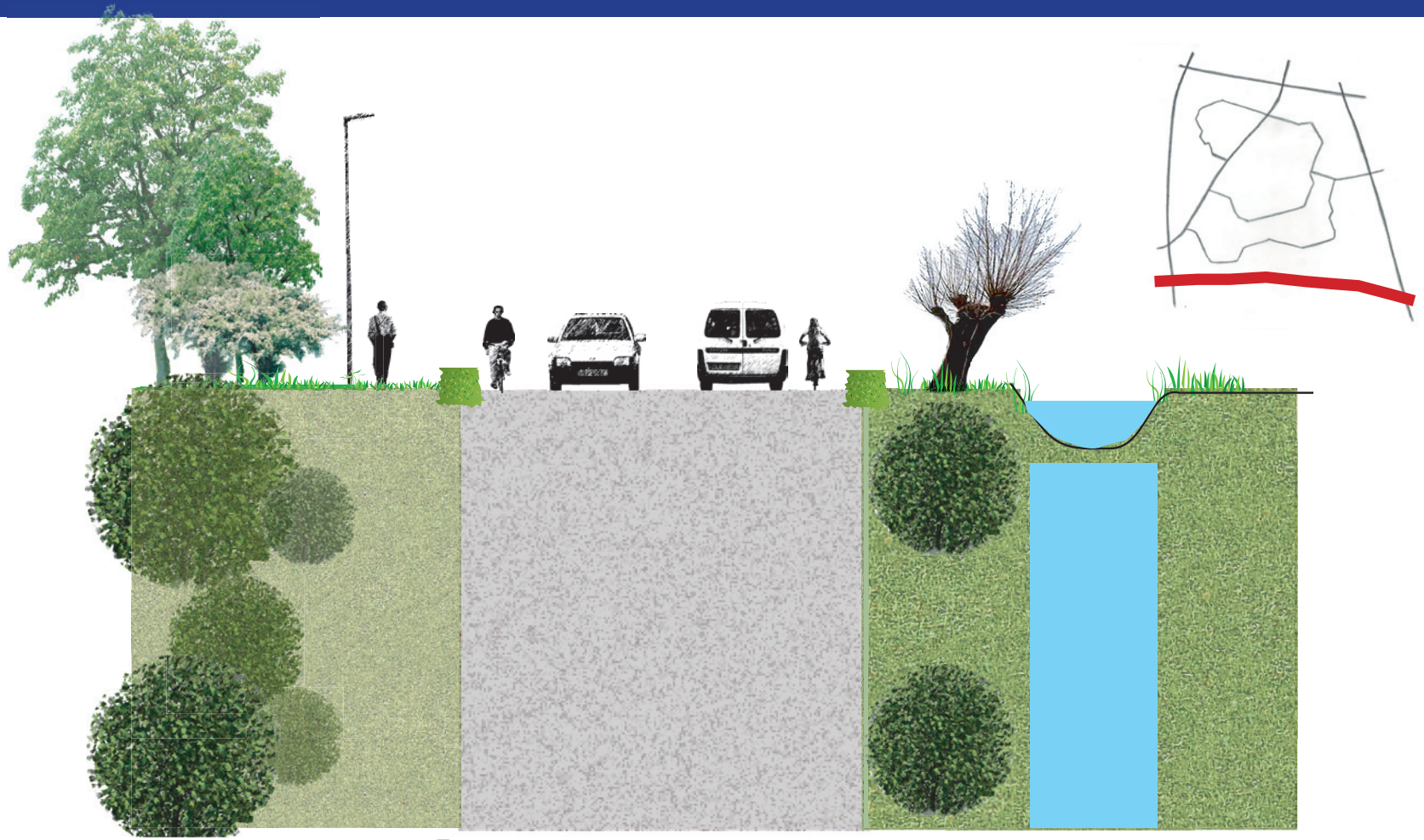

Wisselend beeld aan stadzijde. Hier groen-strook/ parkge-bied met dichte beplanting en achterliggend woongebied, doorzichten

plaatselijke haag waar parkeer-probleem zich voordoet

rijbaan voor langzaam- en snelverkeer

plaatselijke haag waar parkeer-probleem zich voordoet

berm met rij knotbomen langs of in het talud van een smalle sloot met steile oevers en kruidenrijke berm

buitengebied, open kom

westelijke groenrand, karakter/streefbeeld

Karakter Baravierenweg
* Weg met aan beide zijden landschappelijke beplanting met boomgroepen, solitaire bomen en struweel met ecologische functie.
* doorzichten naar landschappelijke ruimtes in de woonomgeving
* begeleidende watergang zoveel mogelijk zichtbaar
* grondwal fungeert gedeeltelijk als geluidsscherm
* Kruidenrijke middenberm

Karakter groenrand/ wijkpark:
* Heeft zowel natuurwaarde als gebruikswaarde.
* Heeft zowel natuurlijke als cultuurlijke beplanting.
* Zowel delen met intensief als extensief beheer, afhankelijk van gebruiksfunctie

Door de groenrand aan de zijde van de Batavierenweg sluitend te houden krijgt de rand een groene, besloten uitstraling.

Groenrand heeft in delen parkachtige uitstraling, andere delen zijn meer natuurlijk

groenstrook/ park met zowel natuurlijke als cultuurlijke elementen

streefprofiel doorgaande groene fiets/wandelroute

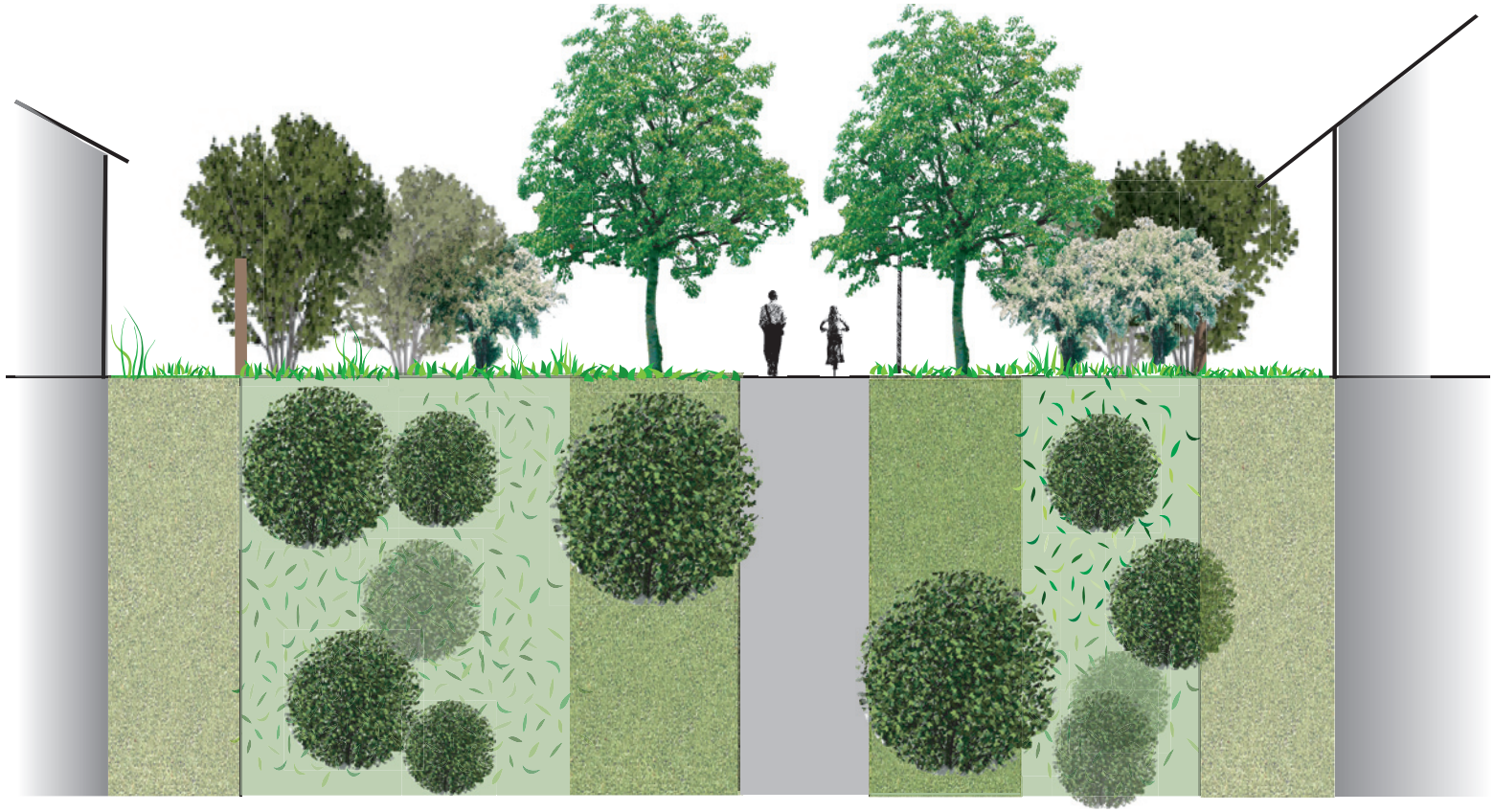

COLOFON

Projectgroep BGB De Laar Oost

Karel Stolk
procesmanager

Gert Crielaard
gedelegeerd projectleider

Eline Dekkers
stedenbouw en landschap

Marja Wennemers
stedenbouw en landschap

Harrie Hamers
verkeersdeskundige

Kees Hin
stadsdeelmanager

december 2009